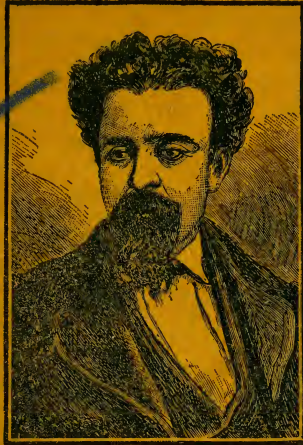


11752

22



FREDERIC SOLER (PITARRA)

*(pseud)*

*El Veguer*  
*de Vic*  
*Drama*

Dugues Pessetes

Bonavia i Duràn. Impressors

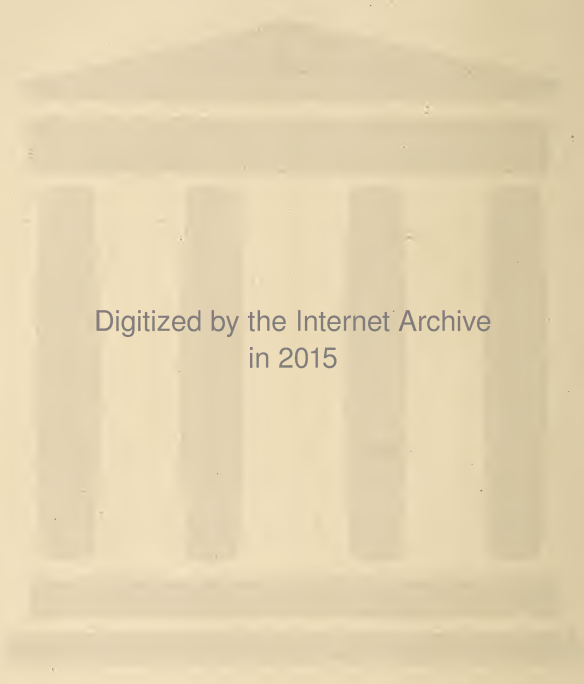
Carrer Boqueria 20. Barcelona

6



EL VEGUER DE VIC

DEPARTAMENTO DE ECONOMÍA



Digitized by the Internet Archive  
in 2015

# EL VEGUER DE VIC

DRAMA EN TRES ACTES I EN VERS

ORIGINAL DE

FREDERIC SOLER I HUBERT

(SERAFÍ PITARRA)

Estrenat en el Teatre Principal de Vic, el 31 de  
Juliol, de l'any 1870.

---

PRIMERA EDICIÓ

---

BARCELONA

CASA EDITORIAL DE TEATRE

BONAVIA I DURAN - Impressors - BOQUERIA, 20

1915



## PERSONATGES

---

ELISENDA DE MONRAL.

EL VEGUER DE VIC. (DON MIQUEL DE CLARIANA)

DON PONS D'ALTARRIBA.

EL BARÓ DE GURB. (DON GUILLÉM DE SALAUDEURÉS)

EL BARÓ DE GARRIERA. (DON FADRIC)

GRAU. (Criat del Veguer)

ARMENGOL. (Majordòm)

NORBERT. (Trovador)

Senyors feudals, patges, cavallers, etc.

*El fet passa en el Castell de Sabassona, aprop de Vic,  
i en l'any 1476.*





---

## ACTE PRIMER

---

*El replà dit de les tombes en el castell de Sabassona. Al fons la muralla, darrera de la qual se veu el castell enmartelat. Al mig de la muralla, el pont llevadís, des de el qual es passa de dins del castell al plà de les tombes que es on té lloc l'acció del drama. A la dreta de l'espectador, una torre muda a la muralla d'aquest costat, que va a juntar-se amb la del fons. Al peu de la torre, una tomba dessota un desmai; a la torre hi haurà un pedrerat practicable. Devant de la muralla del fons hi ha el fossó que's passa per medi del pont llevadís; la muralla del costat de la torre acaba al trovar el fossó i passa a l'altra muralla per medi d'un arc. Graella de ferro per teieres. La acció comensa a la tarde.*

### ESCENA PRIMERA

ARMENGOL i NORBERT, *sirvents.*

ARMENGOL Mentres no siga de bruixes,  
ja sabs que tens camp obert  
per contar tantes rondalles  
com tu vulgues, més jo sé  
que lo que ara aquí vos conto  
no es rondalla, que es un fet.

NORBERT Vejam, doncs, conta'l que sàpigues,  
i jo'n compondré després  
un estramps per la senyora  
Baronesa del castell.

- ARMEN. Doncs veurèu que aquí el que passa  
es un cas que vé de temps.  
El castell de Sabassona  
que es aquest ont ara estèu,  
sols de Vic un'hora dista,  
i, quan jo era jovenet,  
igual que ara estava en guerra  
amb la ciutat i el Concell.  
El senyor de Sabassona,  
pare de la que sabeu,  
que es ara la Baronesa  
i pubilla del castell,  
va baixâ a Vic una tarde,  
i, enfadant-se amb el Veguer,  
va insultar-lo, de manera  
que 'l poble, que ho sapigué,  
del Senyor de Sabassona  
creuà la cara amb un fuet.
- NOR. Veieus aquí aquella ratlla  
que deien els cavallers  
que no era ferida amb honra.
- ARMEN. Va se afront tan gros per ell,  
que al castell, cridant venjança,  
va pujar com un llop fer;  
més, ja fos que la rabiada  
li fiblà al mig del cervell,  
o fos que la malaltia  
duia en sí d'un altre temps,  
el cert es que aquella tarde,  
sense com và ni com vé,  
el senyô, assegut, se'ns balda  
de des del cap fins als peus.
- NOR. Gran desgracia per la casa.
- ARMEN. Com que l' habíen ull pres,  
¿què había de fer-hi el pobre?  
Des de aquell punt indefens,  
ja no va tenî altres tornes  
que maleir des de 'l castell  
la ciutat de Vic, jurant-li  
que, al tenir gran un hereu,  
el llegat de sa venjança  
li faria amb els seus bens.
- NOR. ¿I no's diu si va oblidar-ho?
- ARMEN. Ni un instant tan solsament;  
mentres va alentâ a la terra,  
mimbâ son odi crudel.

Les finestres que s'obrien  
an el cantó del castell  
que dona a Vic, va tapiar-les  
per no poguer veure més  
aquell lloc de sa deshonra  
ont el va insultâ 'l Veguer,  
i amb el seu mestre de lletres,  
Mossen Sagimón, ja vell,  
enraonaben hores i hores  
per mirar de trovâ ensemps  
un medi per a venjar-se  
dels de Vic i 'l seu Veguer.

NOR.

ARMEN.

¿I a la fí varen trobar-lo?  
No hi va haber ni un sol remei.

La senyora Baronesa  
no li va donâ un hereu;  
va tenir sols la que és ara  
la pubilla del castell,  
i venjança en mans de dòna  
ja tu veus el que ha de ser.

NOR.

Més si es dòna com aquesta,  
Armengol, và, ja veieu  
que no es pas com son les altres.

ARMEN.

Mestre Sagimon ho ha fet.  
Ell, que era 'l curador d'ella,  
com si algú intent portés,  
un cop mort senyor mostramo  
va cumplí així 'l testament:  
Primer, trencant la muralla,  
el pont llevadís que 's veu  
va fer, per passâ aquí fora,  
de des de dins el castell,  
a fí de fer fé 'l sepulcre  
dels barons, aon no's vegés  
la ciutat de Vic maleída  
pel senyor Baró; al moment  
de enterrat senyor mostramo  
i la mi senyora amb ell,  
mestre Sagimón de pare  
va fê a la pubilla, i tens  
que des de aquell punt i hora  
que 's va guiar pe'l seu seny  
comensà la noia a apendre,  
com pot apendre el que més;  
i aquí tens una pubilla  
que, tal com un cavaller,

- si convè't domarà un potro  
correrà amb ell més que 'l vent,  
i't llensarà una sageta  
tan lluny com el millô arquer.
- NOR. Ja li dic jo en mes esperes.
- ARMEN. Més, el que ningú no entén,  
es, com és que la pubilla  
estimant-la 'l caballer  
don Pons, com ja tu no ignores,  
deixa passar temps i temps  
i amb el caballer no's casa  
sent així que està per ell,  
que's diu que, d'enamorada,  
diu que se hi daleix talment.
- NOR. An aquí es on jo 'l misteri  
de tot el que passa veig.  
Vuit jorns fa que la pubilla  
té els vinticin anys complerts,  
vuit jorns fa que cap al vespre  
amb el seu bon mestre scient,  
van tancar-se en una cambra,  
i diu, qui ho va sentir bé,  
que ella intorrogaba al sabi,  
que's van sentir clams i precés,  
forts esclats de la pubilla,  
i, que quant va eixir després  
de la cambra amb el bon home,  
va ser quant incontinent  
va invitar a que vinguessen  
aquí tots els caballers  
dels castells de l' encontrada  
a fi de parlar amb ells  
per sobres el que 'l seu mestre  
li havia dit amb gran secret.
- ARMEN. Pots pensar que això deu esser  
tot l'insult del senyô ofès,  
que la filla no 'l sabia  
fins que li va contar ell.

## ESCENA II

*Els mateixos i GRAU*

- GRAU Armengoll  
NOR. Ail ail! ¿qui't crida?  
GRAU Armengoll!  
ARMEN. Jesús! En Grau.

NOR.           ¿En Grau?

ARMEN.           Sí; un de Vic que cassa  
sovint per aquets voltants,  
i ara veig que aquí se 'n puja.

NOR.           Vaja, doncs, jo vaig allà  
per si vol la mi senyora  
pendre 'l fresc de cap al tart.  
*(Se 'n và per un cantó, mentres per l'altre  
entra en Grau.)*

GRAU           Armengol, que Deu hi siga.

ARMEN.           ¿I doncs, que somies, Grau?

¿Tú al castell de Sabassona,  
quan ja 'l sol va cap per vall?

GRAU           Què hi farèu, coses de bruixes.

ARMEN.           Calla no te 'n burlis, Grau,  
que a fè 't juro que ara 'l terme  
n'està molt perjudicat.  
¡Pobre castell, si no fossen  
les creus que hi faig jo amb bascall!  
Bé, acabèm, ¿què vols, què't passa,  
que després de fer mig any  
que no 't veig ni tan sols l'ombra  
te 'n vens aquí tot plegat,  
justament quan per tants hostes  
ni't puc sols complimentar?

GRAU           Vinc perquè 'm vulguèu fer gracia  
d'una mercè.

ARMEN.           Tú diràs.

GRAU           Doncs, el cas es que só el mosso  
de don Miquel.

ARMEN.           ¿El seu criat?

GRAU           Criat de don Miquel Clariana,  
fins i a tant com Deu voldrà,  
fa mig any sols que 'l serveixo  
i mal com no fa mil anys.

A Vic té la seva casa,  
es Veguer de la ciutat,  
i, com jo, per ell deleixen  
tots els cors dels vigatans.

Caballer com un templari,  
abundant com un desglàs,  
sabi com un Salomó  
i valent com un Roldàn,  
tot Vic per ell moriria.

ARMEN.           Vès que no us hagi embruixat.

GRAU           I tal com aucells que aniuen

- en la soca d'un roure alt,  
niuen en son cor de roure  
tots els cors dels vigatans.
- ARMEN. ¡Si que 's tot una fal'lera!  
GRAU Jo, com vos sabeu ja d'anys,  
era criat de casa seva  
quan ell era un bordegàs,  
i quan ara 'm va dí un dia:  
— Vina amb mí, Grau, i seràs  
el meu mosso de peu, sempre  
que jo cassi o viatgi llarc.  
Em vaig sentí una alegria  
que amb una mica més caic  
del sutrac que 'l cor va fer-me  
quan tal goig em va innovar.
- ARMEN. Bé, sí; es l'art de bruxeria  
que 's veu que 'l deu dú a la sanc.  
¿No 't recordes de sa mare?
- GRAU ¿Encara sóu tan babau?
- ARMEN. No es babau, es l'estranyesa  
del que vaig veure passar;  
tu te 'n pots recordâ, encara  
que ja fa prop de vint anys.  
El senyor de Sabassona,  
l'amo, i com es natural,  
pare de la que es pubilla  
ara del castell, irat  
a n' al llit es revolcava  
venjatiu i blasfemant,  
jurant sols venjar l'afronta  
de que'n duia la senyal  
amb el sec del fuet al rostre,  
quan de cop vé un plec tancat  
dirigit a la senyora  
Baronesa, que ja sabs,  
que sabía tan de lletra  
com el Prior dels franciscans.  
Això d'embruixar persones  
dant-los pergamins, ja fa anys  
que jo sé que ho fan les bruixes  
i sempre me 'n he guardat;  
més la pobre mi senyora  
ni 's va persignar avans,  
ni va besar la reliquia  
abans del escrit mirar;  
i tal fet, tal dit, el toca,

i junt lo va haver tocat  
i llegit una estoneta,  
quan deixà an el llit malalt  
an el seu marit; em crida,  
fa vestir en un instant  
la pubilla, que, pobreta,  
tenia allavors tres anys,  
i amb mossos de peu i mules  
baixem cap a la ciutat.  
Anem cap a casa teva  
on també allavors malalt  
jeia en el seu llit ton amo  
el Veguer de la ciutat,  
pare del que 's Veguer ara  
i tu estàs servint, i al pas  
ja trobem a ta mestressa,  
que, aixís que 'ns veu, amb forts clams,  
comensa a abraçar la nostra,  
i li diu si 's servirà  
anar casa endins amb ella  
per lograr el desitjat.

GRAU  
ARMEN.

¿I què volia?  
Nosaltres,  
no varem saber-ho mai.  
Els dos criats i jo a la porta  
ens vàrem quedar; manats  
de que fins que eixís de dintre,  
ens estessim esperant,  
i d' allí sols vàrem veure  
el que jo sempre he pensat,  
que deu ser la bruixeria  
que aquella nit va matar  
a na 'l pobre de nostramo  
que era aquí en el llit malalt.

GRAU  
ARMEN.

¿I la bruixeria què era?  
No la vaig poguè esbrinar,  
no més sé que en les tres hores  
que vam sê al vostre palau,  
ma senyora i ta senyora,  
tal com dos esperitats,  
anant d'una cambra a l'atre  
duent la noia de la mà,  
les sentiem que ploraben  
fent petóns, sentint-se clams,  
i al fi, ja prop de la porta  
donant-se un estret abràs,

van dir: «Te ho juro i perjuro»  
totes dues tot plorant,  
i despedint-se, entristides,  
ta mestressa 's quedà allà,  
i vam pujâ aquí amb la nostra  
la pubilleta portant,  
al mateix punt que 's moría  
el nostre senyor feudal.

GRAU

Bé, ¿i vos veïeu bruxeria  
en això que hebeu contat?

ARMEN.

Clar que sí. ¿Tú troves d'esser  
que mentres estava rabiant  
el Baró de Sabassona,  
antic senyor de Monral,  
per l'afronta que portava  
marcada al rostre, un tal pas  
la senyora Baronesa  
pogués dà, anant a ciutat,  
i a casa de la familia  
que a na 'l senyor va afrontar?

GRAU

No 'l va afrontar la familia  
ni, Deu l' hagi perdonat,  
el va afrontar el meu amo,  
que qui 'l fuet li va fiblar  
va sê un fill valent del poble  
veient al Veguê insultat.

ARMEN.

Però 'l Veguer representa,  
com tu sabs, al poble, i sabs,  
que si no fou el teu amo  
que an el meu va fujetejar,  
ell va perdonâ 'l culpable  
que tan mal havia obrat.

GRAU

Bé, això son coses antigues,  
que, gracies a Deu, ja fa anys  
que tots les hem oblidades.  
Avui viuen bé i en pau  
els senyors de la noblesa  
de tots aquestos voltans,  
i el Veguer de Vic,—que 's ara  
fill d' aquell que us va mancar,  
i amo meu,—no te cap dubte  
en venir aquí a cassar,  
com no 'l tenen, si a Vic baixen,  
els senyors quan els hi plau;  
olvidèm, doncs, antics odis,  
i, ja que esdevé aquest cas,



feu-me una mercè.

ARMEN. Demana.

Si jo 't puc servir, ja ho sabs.

GRAU Doncs, es el cas que 'l meu amo  
va per aquí amb sos companys,  
i, com que tot avui corren  
brunsents darrera 'l singlà,  
per aquestes fondalades  
i la nit vé mentrestant,  
demano que 'ns aixuplugui  
el castell fins a demà,  
i encara us guarden de bruixes  
si vinguessen, per etzar.

ARMEN. Con que sé com em tractaves  
quan baixava jo a ciutat,  
ja sabs tú que al que 'm demanes  
de cap modo 'm puc negar.  
No més hi ha que 'l castell ara  
està plè de dalt a baix.

En Garriera, en Saladeures,  
l'Altarriba, que vindrà  
potsê aquesta nit mateixa,  
homes d' armes, castellans,  
trovadors, patges, pagesos...  
està, en fí, tan ocupat,  
que fins les voltes dels fossos  
i les quadres dels caballs  
i el cambrot de les argolles  
i tot lloc ont algú hi cap,  
està plè de gent i armes  
i ballestes i caballs.

GRAU ¡En nom de Deu! Fins la cambra  
del mal us ens servirà.

Una volta, una porxada...

ARMEN. No hi ha lliure més que dalt,  
la torre del homenatge.

GRAU Doncs, a la torre i en paus.

ARMEN. Si així us agrada, quedeu-vos.

GRAU ¿De debò? Visca molts anys.

VEUS ¡Que ho canti; sí, sí, que ho cantil

GRAU ¿I això? ¿Què es aquest trasbals?

ARMEN. Cà! Es el trovador que corra  
tot avui per 'quí, trovant  
esparses que li encarreguen  
tots aquets senyors feudals  
que avui en el castell posen.

- GRAU I doncs, ¿què és aquest trasbals?  
ARMEN. ¿Trasbals, dius?  
GRAU Els homes d'armes  
que per tot venen i van;  
els vasalls portant llambordes  
als marlets i als pedrerals;  
els pagesos fent ballestes  
pels boscos d'aquets voltants;  
els soldats traient les osques  
del ferro i de les destrals;  
i veig tant de rebombori,  
i tant tràfec dalt i baix,  
que qualsevol pensaria  
que té de tornar l' alarb.
- ARMEN. Fill, no ho sé, aquí passen coses  
que 'm tenen esborronat;  
com que 'l dissabte es quan surten  
les bruixes d'aquets voltants,  
de des de l' últim dissabte  
que estèm aixís, com veus ja.  
La Baronesa va enviar-ne  
propis als castells feudals,  
i tots els de aquí al entorn  
per demà aquí estàn citats.  
Aixís, des de aquest dissabte  
hi ha aquest tràfec que has vist ja,  
i tot son cinters i plomes,  
i cavalls aparellats,  
i gatzara a que res venen  
perquè jo no sé a que van.  
Jo, quan els baróns vivíen,  
tot ho podia explicar,  
més, sabent la Baronesa  
que jo rê 'm puc aguantar,  
perque sempre hi ha una bruixa  
que 'm fa dir el que he escoltat,  
es recela amb mí, veient-me;  
calla, si estava enraonant;  
com que a na 'l castell hi ha bruixes  
i n' és tan perjudicat...  
Veuràs que en una nit venen...
- GRAU ¿Què anèu potsê a contâ un cas?  
ARMEN. Sí.  
GRAU Doncs gardeu-lo pe 'l vespre.  
ARMEN. ¿Per què?  
GRAU Tinc d'anâ a avisar

a don Miquel, perquè vinga  
abans de pujar a dalt  
el pont llevadís.

ARMEN. Fes senya.

*(En Grau fa senyes de bocina i li contesten.)*

GRAU Just; ara aprop van cassant.

ARMEN. Doncs, com jo soc majordom  
del castell, ja fa trenta anys...

GRAU ¿Un altre conte de bruixes?

ARMEN. El contarè passejant,  
i mentrestant podem veure  
si tothom està al aguait.

GRAU ¿Què se ha fet ja el seny del lladre?

ARMEN. No encara, però aviat.

GRAU Quina nit ens ve més fosca.

ARMEN. Les bruixes no faltaran.

GRAU Và, donques, và de rondalla.

ARMEN. Doncs, per Sant Joan farà un any...

*(I com si seguissen contant un conte. Fan mutis.)*

### ESCENA III

DON GUILLÈM, després DON FADRIC.

GUILLÈM ¡Estic perdut! Jo só l'àliga  
que massa he volgut volar,  
i ara el sol de sa hermosura  
amb son clar brill me ha cegat.  
Veig-la entre la mare selva  
del seu gòtic finestral,  
li envío el meu cor i l'ànima  
en el sospir que allí và,  
i ella, indiferent, ni mira  
que 'l cor em parteix mirant.  
¡Ai, castellana d' Ausona,  
ai, si tú no 'm vols mirar!

*(Se sent puntejar una guitarra, i canta Don Fadric.)*

FADRIC Surt, hermosa castellana,  
al teu gòtic finestral,

surt, que hi ha fosca i aquí espero  
tos estels veure brillar.

Ail ai!

que aquí espero  
tos estels veure brillar.

GUILL. També Don Fadric l'estima,  
i ¿quí no la ha d' estimar?  
De fit a fit l'ha mirada.  
¿Qui hi mira al sol sens cegar?

FADRIC Et volta la mare selva  
mon amor simbolisant,  
son els grans perfums que ecsala  
suspirs de qui 't vol amar.

Ail ai!

que aquí espero  
per dir-te que 't vui amar.

GUILL. Oh! No, Garriera, no esperis  
poder-li dir ton afany;  
jo, avui, el seu cor desglasso;  
¡oh, Deu me vulla amparar!

#### ESCENA IV

DON GUILLÈM, ELISENDA *i un patge.*

ELISENDA Don Gillèm.

GUILL. Ah! ¡Na Elisenda!

ELISEN. ¿Còm aquí tan retirat?

GUILL. Buscant en la soletat  
el consol com rica prenda.

ELISEN. ¿Consol en la soletat  
quí de trovador blasona,  
i sab manejar la escona  
i dú un acer al costat?

GUILL. Consol, perque 'l cor anyora  
veure el bé que ell anhela,  
i en la soletat rê entela  
el dols recort que ell adora.  
Consol, perque, si res miro,  
rê 'm torva l' haberos vist,  
i, mirant més, vinc més trist,  
perque per vos sols deliro.  
Vos veig ara, i ja eix ramell,

ELISEN.

vull de riquíssimes joies.  
Son tan sols margaridoies,  
i ne 's plé 'l bosc del castell.  
Més si cullides per mí  
les desitjèu per ventura,  
oiu com vostra fè pura  
pot minvar son frenesí.  
Pubilla d'un nom i un'honra  
com les aigues del Ter clara,  
creixia, quant al meu pare  
matà 'l pès d'una deshonra.  
Dòna ja, en noble doncell  
ja he concentrat jo ma vida,  
més temo que 'l cor em crida  
que un secret m'allunya d'ell.  
El preu de la meva mà  
es el fruit d'una venjança,  
i sols d'amor té esperança  
quí, amant, venjar-me sabrà.  
Si ell que ha ficsat el meu cor  
la deixa avui satisfeta,  
la veu d'un pare decreta  
que sia d'ell mon amor.  
Més si com penso s'oposa  
ell a donar-me venjança,  
sonriure pot la esperança  
del que a mi 'm vulga amorosa.  
Demunt la plassa nevada  
de Víc, veu en la blancor  
de la neu, el cassador,  
de la fera la petjada,  
i va el seu rastre seguint,  
arriba 'l cau on s'ajassa,  
i allà una fletxa traspassa  
el seu cor pe 'l vent brunsint.  
Demunt l'escut senyorial  
d'una casa, la blancura,  
va tacar de sa honra pura,  
temps fa, una afronta mortal,  
i quí, seguint el seu rastre  
vulga matar a la fera,  
veurà brillar verdadera  
la ditxa amb mí com bell astre.

FADRIC

¡Guillèm, Guillèm! (Venint corrents.)

GUILL.

(Oh, Deu! Eiii!)

FADRIC

Tinc l'amor de Na Elisenda.

GUILL. Vos?  
(*Retrocedint, admirats, Guillèm i Elisenda.*)  
FADRIC ¡La flor ne porto en prenda!  
ELISEN. Vos?  
FADRIC Oh! (*Admirat de veure-la.*)  
GUILL. (Ah!)  
ELISEN. (¡Pobre donsell!)  
El vent que arrenca la flor  
de la mare selva reial  
que volta 'l meu finestral,  
l' ha donada al vostre amor;  
més si fos el vostre plaer  
que d'amor ne fossin probes,  
en lloc de cantar-ne troves  
digueu-li com ho ha de fer.  
(*A Guillèm, i se 'n vá després de saludar.*)

## ESCENA V

DON GUILLÈM i DON FADRIC

FADRIC Oh! ¿haveu vist mai en la terra?  
cavaller més desdixat?  
GUILL. Ditxa hi ha per la desdixta  
quan hi ha remei per a el mal,  
i a mal que 's sab d' on dimana  
remei s' hi pot aplicar.  
Analisèm bé les coses  
per sapiguer d'on ve 'l mal.  
Quasi bé de regia rassa  
per la noblesa de sang,  
vivía una Baronesa  
en son castell senyorial.  
Hermosa entre les hermoses  
i pubilla d' un comptat,  
se n' enamoraben d' ella  
tots els senyors del voltant.  
Mes ella amb l' urc d' una reina,  
feta sols a dominar,  
no volgué mai estimar-los  
per no tenî el cor esclau.  
Respirant l' alè de guerra  
de nobles antepassats,  
tant com sab brodar la seda

de fil, de llana i estamp,  
sab manejar una llansa,  
sab dominar un cavall,  
i sab, cuberta de malles,  
com hom' llensar-se al combat.  
Un dia, d'entre tants nobles  
com l'estaban estimant,  
un n'escull i'l desafia  
ella en singular combat.  
Era de la Baronesa  
el passeig el lloc a on dar,  
van pensà 'l torneig els nobles  
amb motiu de festes reials.  
Fan la senyal els reis d'armes  
surten els dos a lluitar  
i guanyà ella 'l primer premi  
fent-lo votar de cavall.  
Es el més brau de la plaça  
i l'orgull n'hi satisfà,  
es brau i vensut per ella  
i creu que 'l pot dominar.  
Ne disparà, l'amor, fletxa  
a la dama i al galan,  
i resten d'aquella lluita  
ell i ella enamorats.  
El baró de Garriera,  
tantost ell prenat n'està,  
de la dama s' enamora  
cantant sota 'l finestral,  
i son amic Salandesas  
que l'estima com germà,  
li diu: «Logra amb traïdoria  
el que no pot sé amb llealtat».  
Ton rival n'es n' Altarriba,  
en combat et matarà  
i un cop mort tú amb menys obstacles  
pot encar' tenir-la amant.  
Domina't, doncs, somriu, calla,  
demà a Vic donem l'assalt,  
qualsevol fletxa esbarriada  
pot a Don Pons traspasar.  
Ningú sab d'ont es vinguda,  
Na Elisenda no ho sabrà.  
L'amor de l'home que estima  
té per la dòna tres parts;  
la primera, desespero;

la segona, temps passat;  
la tercera, oblit per veure  
a quí de nou vé a estimar,  
i el Baró de Garriera  
podrà estimar sens rival.  
FADRIC Oh! Guillèm, mercès, mercès. (*Encaixant.*)  
GILL. ¿Vols dir potser...?  
FADRIC (*Decidit.*) Morirà.  
GILL. (I morint tú, quan el matis,  
quedo jo sens cap rival.)

## ESCENA VI

DON GUILLÈM i ARMENGOL

GUILL. Armengoll!  
ARMEN. Senyor!  
GUILL. ¿Què portes?  
ARMEN. Com cada nit, els boscalls  
per fê una creu per les bruixes  
de la porta en el llindar.  
GUILL. Bruixes...  
ARMEN. Sí.  
GUILL. ¿Vols agafar-ne  
una que ara 'n sortirà?  
ARMEN. ¡Ave Maria Puríssima!  
GUILL. La agafaràs sens esglai;  
es d'or, va tota de seda,  
i fa drinc quan vol parlar.  
ARMEN. Vaig a fer creus perque fugi.  
GUILL. Es en va, perque ja ha entrat.  
ARMEN. ¡Dins del castell!  
GUILL. Tél Un...  
ARMEN. ¡Una bossal  
(*Traient-se la gorra amb veneració.*)  
GUILL. Que tú en ton poder tindràs  
quan em digues què demana  
com a preu de dar sa mà  
a Don Pons, la Baronesa.  
ARMEN. ¿Però... i li demanarà?  
GUILL. Aixís que al castell arribi.



- ARMEN. Doncs ho sabrèu al instant.  
(*Gillém li tira la bossa que ell cull en el moment que entra Grau, escolta el soroll, s'atura sorprès i escolta sense ser vist.*)  
¿No havèu dit que la daríau quan la nova vos portà?
- GUILL. Allavors te'n daré un altra.  
¿La voldràs?
- ARMEN. Visca molts anys.  
(*I buidant-se els diners a la mà, els compta.*)
- GRAU Aquí si que hi haurà bruixes.
- GUILL. Ella diu-li 'l que voldrà,  
primer que en Pons jo li dono i 'm prefereix... es el plan.  
(*Se'n va, i Armengol acaba de comptar.*)

## ESCENA VII

### ARMENGOL i GRAU

- ARMEN. ¡Cent dobles! Bona cullita
- GRAU Part hi vull. (*Per darrera, posant-hi la mà.*)
- ARMEN. Ah!
- GRAU T'he espantat.
- ARMEN. Ah! ¿ets tú?
- GRAU Ja veig que hi ha bruixes.
- ARMEN. Mira't... ara m' han tentat.  
¿I encara hi ha qui pot negar-ho?  
M' escriuixeix sols el dubtar.  
Afigura't jo que 'm trovo majordom fa ja trenta anys del castell de Sabassona, que en mí fien, que he bressat a la noble Baronesa fins que va tenir tres anys, ¿quí potser sino les bruixes que m' hagi fet acceptar una bossa perque espihi el que la dama dirà a un cavaller en confiança, venent-la com amic fals?
- GRAU ¡Això rail! No vulguèu dar-li.
- ARMEN. ¿Còm, si ja ara m'han tentat?

GRAU           ¿I serèu capàs de pendre  
                  l'altra bossa que hos darà?  
ARMEN.        Fill, si les bruixes ho volen.  
GRAU           Ja es pena.  
ARMEN.        (*Se'n và content.*) ¿Doncs, què hi faràs?

### ESCENA VIII

GRAU, *després* DON MIQUEL

GRAU           ¡Ai, ai, ai, ail ¡Quines bruixes!  
                  Grauet, havem de pensar,  
                  ¿es a dir, que si sabia  
                  el que la dama dirà,  
                  a Don Pons, i anava a dir-ho  
                  a na'l cavaller galan,  
                  fora per mí l'altra bossa?  
                  Doncs, en Grau la guanyarà.  
                  Só de Vic, i a Sabassona  
                  no's riurant dels vigatans;  
                  primer que passar per tonto  
                  em tiro al Gurri de cap.  
                  (*Els soldats han posat teies a les quatre pal-*  
                  *matories de les torres.*)  
                  ¿Què es això? Ah! les teieres  
                  que ja els soldats van posant.

### ESCENA IX

GRAU *i* DON MIQUEL

MIQUEL        Grau!  
GRAU           ¿Sou vos?  
MIQUEL        I amb molta pena,  
                  que estic, a fè, afadigat.  
GRAU           ¿I els companys?  
MIQUEL        S'han esgarriat  
                  i al fi n' he perdut la mena.  
                  Al darrera aquell isar  
                  que hem llensat de desbandada,  
                  i jo, esperant de parada,  
                  pujo, cansat d'esperar.

GRAU Seièu.

MIQUEL Tens raó.

GRAU La cassera  
no ha estat sortosa.

MIQUEL ¡No, a fé!

Puc dir que no hem cassat rê  
amb tot i tanta fallera.

Els llebrers, afadigats,  
els caballs cruixits, i encara  
dels companys separat ara,  
que Deu sap a on son, cansats.

GRAU Don Miquel, cregueu-me a mi,

fins que la plana vejeu  
cuberta — de Vic — de neu  
a cassar no heu de sorti;

llavors seguint les petxades  
dels sanglans i del isar,  
a desdir podreu cassar  
per boscos i fondalades.

Però ara que les verdisses  
o el boscàm i 'l fullatje  
vos amaga entre l' herbatje  
les pessas que fugen llisses,  
creguèu bé de bona fè  
la amistat més verdadera,  
que vos diu que la cassera  
quan no fa fret no val rê.

MIQUEL Més com l' hivern no pot dar

les nits d'istiu delicioses  
tan estrellades i hermoses  
no es tant gustós el cassar.

GRAU ¡Mal rellamp! ¿I això 'l més ric

noble senyor de l'Ausona,  
que de vigatà blasona,  
diu, essent Veguer de Vic?  
¿Haveu vist res més hermós  
que sa gran plana nevada  
quan llenteja brillantada  
per un sol que llú confós?

Arracades de diamants  
fa en els arbres fent cramelis  
i pels marlets dels castells  
regalima flocs brillants.

L' aucell que va arrant de terra,  
més lleuger per grà pidola,  
i amb el seu bec, quan no vola,

la flor del camp desenterra.  
El trepitj fa trencadissa  
els colors que fa 'l glassat,  
el llî blanc que té enflocat  
brancatje, hervam i verdissa.  
La salut dels habitants  
que sobre tot se destaca,  
quan ho espessa grossa o flaca  
la rojor dels vigatans.  
El cel cendrós que un hom' veu  
i alè diví que 's respira  
quan fent fum al eixí 's mira  
anant al cel que l'atreu.  
I tot quan l' hivern produeix  
me fan dir, com fill de Vic,  
que quan va dant-me fatic  
la calor que enmalalteix,  
i a la llar no anem atents,  
i els tions no alsèm ardots,  
i de fret no 'm bufo els dits  
i no 'm petan bè les dents,  
ni res de Vic vull sabè  
ni 'n dic rê si se 'm demana,  
perque ni Vic ni la plana  
quan no fa fret no son rê.

MIQUEL

Quí com jo doncs l' idolatríia  
sempre es Vic un jardí etern  
perque al istiu i al hivern  
sempre es Vic la meva patria.

GRAU

Ah! Bé, sí... per altra part...

MIQUEL

Vés i veies aquest vell  
quina cambra del castell  
vol dar-nos per reposar. (Grau se'n và.)

## ESCENA X

DON MIQUEL, *aviat* DON PONS

MIQUEL

Ja só aquí, ja amant respiro  
l'aire dols que ella respira,  
i, encara que ella no'm mira,  
jo, en tot, amant-la, la miro.  
¡Oh, castellana d'Ausona!  
¿perquè aixís tinc d'estimar-te

si forsa per declarar-te  
tan amor el cor no 'm dona?  
Jo soc el Veguer de Vic  
i a la ciutat represento,  
tú al feudalisme, i presento  
que't tinc de ser enemic,  
i entre l'amor i 'l deber  
si 'l Veguer lliurament tría,  
no pot el cor que aquell dia  
vas fer-me tú presoner.

*(Don Pons entra i mira si regoneix a Don Miquel.)*

PONS ¿Quí serà que ni home d'armes  
ni cavaller m'apareix?)

MIQUEL ¿Quí serà que 'm regoneix?

PONS Clariana! *(Molt sorprès.)*

MIQUEL Pons!

PONS Oh! *(Espantat.)*

MIQUEL ¿T'alarmes?

PONS Desdixtat! ¿Què fas aquí?

MIQUEL Afadigat de la cassa,  
cerco, mentres la nit passa,  
descans i cambra per mí.

PONS Oh! *(Ansiós, mirant que no 'l sentin.)*

MIQUEL ¿Què tens?

PONS Clariana.

MIQUEL Dignes.

PONS ¿Em creus amic teu?

MIQUEL De cor.

PONS Doncs, una mercè, un favor.

MIQUEL Quin?

PONS Que al castell no t'estigues.

De la meva honra el brill  
per ta vida t'ho demana.

MIQUEL Bé 't consta, Pons, que un Clariana  
mai ha fugit d'un perill.

Cobart es sempre, o traïdor,  
qui pot tème'l; qui lleal obra,  
fa com jo, me 'l veig a sobre,  
l'afronto, i si ell es l'honor,  
ni el roc que forma 'l desglàs  
que del cim del món rodola,  
del xaragall a la gola,  
em faría moure un pas.

PONS ¿I veus compromés l'honor  
en fugir de Sabassona?

MIQUEL An aquí el consell se 'm dona,

i aquí 'l fugir no es valor.  
Aquí, aquest castell feudal  
representa la noblesa;  
Veguer de Vic, porto impressa  
jo de Vic la marca lleal.

I per sos representants  
vos diu Vic, no fent-ne proesa,  
que mai devant la noblesa  
fugirant els vigatans.

PONS

Clariana, en una emboscada  
contra les tropes de Vic,  
per tú, el meu gran enemic,  
ne fou ma vida salvada.

Vaig jurar-te d'allavors  
amor i amistat sens mida,  
que al salvar-me tú la vida  
se van unir nostres cors.

En nom d'aquesta amistat  
sacrosanta, digna i pura,  
jura'm que, quan per ventura  
t'hagi jo 'l secret contat,  
si al sebra'l no 'm vols obeir  
no 'ls diràs a tos germàns,  
encara que als vigatàns  
salvés el poder-lo dir.

MIQUEL

Ni que al món pogués salvâ.

PONS

Jura-u.

MIQUEL

Diga'l i descansa.

que per inspirar confiança  
no deu jurâ un vigatà.

PONS

Doncs, tots els senyors, i ho dic  
perque no isca de tos llavis,  
tenim ofenses i agravis  
rebutts del Concell de Vic...

MIQUEL

Sempre per l'altanería  
amb que al poble havèu tractat.

PONS

Sía com sía; es vritat  
i ens insultèu cada dia.  
Cansada de insults tan grans  
se junta avui la noblesa  
per a combinar l' empresa  
de castigâ als vigatàns,  
i sent tú 'l Veguer de Vic  
que a la ciutat representes,  
segur es, si no t'ausentes,  
que t tractèm com a enemic.

MIQUEL      ¿I quin càstic penseu dar  
a la ciutat descuidada?

PONS          Juntar tots una mainada,  
les muralles assaltar.  
I si per sa sort fatal  
ne cau Vic, penjà 'l Concell  
a les forques del castell  
de Elisenda de Monral.

MIQUEL      I el Consell que té ballestes  
i pedrers i el compromís  
de no deshonrar aixís  
les més memorables gestes,  
dirà al exèrcit feudal:  
«Aquí estèm creuats de brassos,  
feu en les cordes els llassos  
i dem els colls pe'ls dogals.»  
Pe'l cel irat, que si us gufa,  
aixís l'àliga altanera  
que en la estreta lladronera  
de les vostres torres nia,  
quan del mon baixa a la plana  
i fa fresa en un remat,  
a fè, Pons, vos heu errat  
jutjant la gent vigatana.  
L'àliga no trova al xai  
indefens, sens esperança,  
i ni la fona l'alcança  
del pastor glassat d'esglai.  
Vosaltres, si aneu a Vic,  
amb valor que mai se doma,  
trovarèu home per home,  
enemic per enemic,  
feres per feres, per roc,  
roc, i us dic jo que no erro  
que quan topen ferro i ferro  
al fregar espurnen foc.  
Aixís es com pot passar,  
que si al fí de tan flagell  
en les forques d'un castell  
al consell podeu penjar,  
també podria succeir,  
que vensuda en les batalles  
i en l'asalt i en les muralles,  
amb l'afany d'aixís finir,  
clavés el Concell, irat,  
com a última proesa,

els caps d'aquesta noblesa  
pe'ls portals de la ciutat.  
PONS Comensada la batalla  
serà el que vulga el bon Deu.  
MIQUEL L'accepto, doncs.  
PONS ¿I marxèu?  
MIQUEL Per a guarnî la muralla.  
PONS ¿No recordes que has promès  
que quan el secret sabrias  
no per a això l'usarias?  
MIQUEL Teniu raó; no puc fer res.  
PONS No pots mai, perque dient-ho  
me fas ser a mi traïdor.  
MIQUEL ¡I he dat paraula d'honor!  
PONS I sols tú quedes sabent-ho.  
El dir-ho pot evitar  
que us asaltèm per sorpresa,  
i hauré venut la noblesa  
per voler-te a tu salvar.  
MIQUEL Salva'm, doncs, i cap temor  
de que ho diga t'amilani,  
que encara que Vic s'aplani  
no't faré ser jo traïdor.  
PONS Anem, doncs.  
MIQUEL Aont?  
PONS A posarte  
el trajo d'un vasall meu;  
et coneixen amb el teu,  
i, veiente, han de matarte.  
MIQUEL Després...  
PONS Ara 't salvo, calles  
i puc esser l'amic lleal.  
Després, si donem l'assalt,  
l'enemic en les muralles. (*Se'n van.*)

## ESCENA XI

DON FADRIC, DON GUILLÈM i GRAU

FADRIC Ell li ha dit: « Et posaràs  
d'un vassall el trajo, i ara... »  
Vejam, si hi soc a temps encara,  
quin trajo es per un si acàs.  
(*I cautelosament va seguint als dos. Mentres*)



*surt pensatiu Don Guillèm i s'asseu, quan surt Grau, correns.)*

- GRAU      Mi senyô: bôl No. No es ell.  
            ¿Si serà que ell s'amagat  
            o les bruixes l' han robat?..  
            Vejam, seguim el castell.      (*Se'n và.*)
- GUILL.    Si n'Altarriba ha arribat,  
            aquí vindrà a parlà amb ella,  
            i jo, ocult. Ah! la doncella.  
            Oim per l'arbre amparat.

## ESCENA XII

DON GUILLÈM, *ocult*, ELISENDA, *després* DON PONS

- ELISEN.    Aquí estic, sola; aquí es  
            on nits serenes i belles  
            a la llum de les estrelles  
            he gosat amb qui jo am més.  
            Avui es fosca la nit  
            nit de temor i esperança,  
            avui tem que la venjança  
            l'amor no ofegui en mon pit.
- PONS      N' Armengol el salvarà.  
            (*Avansa cap al prosceni, Armengol el se-  
            gueix cautelosament, i quan pot s'amaga,  
            sense ser vist de ningú, darrera d'un arbre,  
            oposat al de Don Guillèm.*)
- ELISEN.    ¡Don Pons!
- PONS      ¡Na Elisenda!
- ELISEN.    Vos!
- PONS      Jo, que soc el ser més ditxós,  
            perque aquí vos puc mirà.
- ELISEN.    No encara goig ni amargura  
            sentiu, que d'eixa entrevista  
            pot venir la sort més trista  
            com la més rica ventura.
- PONS      Palèu.
- ELISEN.    I en vostra memoria  
            el que jo us diga grabeu,  
            parlo, doncs, i ara escolteu.
- PONS      Com els angels en la Gloria.
- ELISEN.    Vaig veurer la llum del sol

per a mi en desditzat dia;  
el meu pare hereu volia,  
i no s' am bé a que no 's vol.  
La meva mare, amorosa,  
sempre amb afany me bressava;  
el pare, irat, ni 'm mirava  
amb mirada desdenyosa;  
i un dia, al fer jo deu anys,  
em va dir, tot ell frisança:  
«Tú has mort la meva venjança  
contrariant tots mos afanys  
Jo d' aquest concell de Vic  
que li diuen noble i sabi,  
en tinc rebut un agravi  
que de l' edat el fatic  
no 'm permet avui venjar,  
i quan un fill esperava  
per venjar-me, tot s'acaba  
venint-hi tu a oposar».  
Corre en mi sang catalana  
i va bullir en mes venes.  
—Si 'l meu pare, plorant penes,  
(vaig dir), venjança demana,  
no per xò aborreixi irat  
perque no es un fill la filla,  
que com l'hereu, la pubilla  
promet deixar-lo venjat. —  
Sentí això, i morí content,  
la meva mare, piadosa,  
em va parlar, amorosa,  
perdó i oblit sols volent,  
i 'm va fer jurâ, al morir,  
tenint aixís l'esperança  
d' evità aquesta venjança  
que, en cas de que jo cumplir  
volgués aquesta promesa,  
esperés complî els vint anys,  
per mirar si iguals afanys  
sentiría per sê atesa.  
¡Pobre mare! Va pensar  
que amb el temps, instints piadosos  
neixeríen generosos,  
i amb est intent va espirar.  
Jo, constant sempre en ma idea,  
en lloc de cinters i joies  
i tot quan de riques noies

la edat florida recrea;  
a les armes i a la cassa  
vaig dedicar mos afanys,  
i qui era jo en els vint anys  
un torneig va dir-ho massa.  
Quedant en ell vencedora,  
vós vau quedar vencedor  
i em van ferir en el cor,  
sí, jo al cor i al pit a l'hora,  
vau demanar-me la mà;  
jo esperà els trenta anys volta,  
avui ha arribat el dia...

PONS

¿Què tinc que fer?

ELISEN.

Se us dirà.

PONS

Elisenda!

ELISEN.

Ara, al moment,  
si lo que ara jo vos digui  
lleal o no, sigui 'l que sigui,  
jurèu complî incontinent.

PONS

Pe'l meu honor es jurat.

ELISEN.

Olvidant, doncs, al amic,  
porteu-me al Veguer de Vic,  
i amb mi sereu desposat.

PONS

¡En Clariana!

ELISEN.

Sí, en Clariana.  
Son pare es quí en la sortida  
que al meu costà honor i vida  
manaba la host vigatana.  
El pare ha mort i en son fill  
caurà fatal ma venjança;  
porteu-lo, Pons, la frisança  
dú d'allocar-me 'l perill.

PONS

¿I si 'l duc, què passarà?

ELISEN.

Noble, amb l'ira que m'abrassa,  
tinc jo acer... també ell té espasa,  
i qui pot més se sabrà.

PONS

I jo si així us aproximo  
tinc de deixar trist el camp;  
o la dòna que més am  
o l'amic que més estimo.  
Mai!

ELISEN.

¡Don Pons!

PONS

Oh! No, Elisenda,  
no'm feu dà amistat o amor,  
que és quan ric guarda 'l meu cor,  
si no'l prenèu tot en prenda.

ELISEN.

Escoltèu els prec's humans  
de la que en el cel descança,  
que l'òblit es la venjança  
que 's prenen tots els cors grans.

Damunt la neu de la plana  
desmuntat per mala sort  
crida un cavaller la mort  
i a un cavaller la demana,  
i aquest fent mals avaranys  
de sos prec's i l'honor nostre,  
el lliura escupint-li al rostre,  
fent-se befa amb sos companys,  
al sê a l'endemà, el vensut  
va anâ a buscâ al vencedor  
per recobrar son honor  
si venjar-se hagués pogut,  
però al fi d'aquell combat  
havia mort per mala estrella,  
i sols li quedava amb ella  
un fill que havia deixat.

El fill, gran, més enemic  
que 'ls seus pares es encara,  
perque aquest pare, era pare  
del que ara es Veguer de Vic.

Comprenèu ara, Altarriba,  
si en el desig de venjança  
que fa tant dant-me frisança  
fins ara a son jorn no arriba,  
escoltaré més el plor  
d'aquella mare piadosa,  
que a la sombra sanguinosa  
d'aquell pare sense honor.

Oh! No. Ha crescut mon amor  
del arbre d'eixa venjança,  
com de la fè l'esperança,  
com de la terra la flor.

I si sens terra arbre i fè,  
flô, esperança i amor moren,  
sens venjar, els que m' adoren  
no obtindràn mai de mi rê.

Ré, perque quan vull pensar  
que ella 'm manqui, 'l plor m' ennuega,  
l'aire 'm falta, la ira 'm cega,  
m' ofego, vull respirar,  
i miro si es ben segur  
fins que aquest frenesí 'm mimba,

PONS

el morí al fons d'una timba  
desplomant-m'hi des de'l mur.  
Oh! ¡I pot amb rostre tan bell  
tan crudel ira fer conveni!  
Ah! ¿Perque en lloc del mal-geni  
no sou l'àngel del castell?  
Creguèu-me, vós heu plorat,  
les llàgrimes purifiquen,  
sos drets els odis abdiquen  
i el mort ha ja perdonat.  
Perdonèu, doncs, i pensèu,  
que si aixís el cel disposa  
que sigueu bona i piadosa,  
en va a les ires crideu.  
Voldreu matar perdonant;  
voldreu odià, amor sentint,  
voldreu negar, concedint,  
voldreu ser crudel, amant,  
i com que el peix no và al vol,  
ni l'aucell per l'aigua neda,  
ni el foc boi cremant refreda,  
ni el fret té l'ardor del sol,  
veureu que heu de perdonar  
dient la ira d'aquest cor...  
que cor que neix per l'amor  
no pot servir per a odiar.

ELISEN.

¡Ai, Don Pons! Si vos sabiau  
des de que'l vostre aquí sento,  
com sufreiro i m'atormento,  
crec que 'm compadeixeriau.  
De ser per vós estimada  
sento un desig que m' abrusa,  
i lograr-ho vull il'lusa  
tant crudel i despiadada.  
Jo ho comprenc i vull cedir,  
abandonant ma venjança,  
més llavors veig que s' atança  
qui deshonorat va morir.  
Oh! ¡Com trosseja 'l meu cor!  
To li he dat, fent-me'l esberles,  
més llàgrimes, ai, que perles  
té de Granada 'l tresor,  
i al brufar com llagrimalls  
l'ample esclletxa de sà llosa,  
diu que sà ira encar no es fosa  
espuntant-s'hi els precés com malls.

Prop sa tomba, del meu plor  
viuen del roser les roses,  
del Xiprés les branques nuoses  
i l'erbàm que volta al mort,  
i amb tot, com el marbre dur  
matant sempre ma esperança,  
com ans, contesta: Venjançal  
com ans, de pedra es el mur,  
i tot quan jo puc plorar,  
ni que a dolls i mars hi caiga  
farà com la gota d'aigua  
que ni's coneix en el mar.  
Molts cops, pregant, blanca i pura  
i tal com si arrebossada  
s'aixequés de la nevada,  
una ombra aquí s'atura.  
Ah! Veièu! ¡La meva mare!  
¡Oh, sí, sí, es la ombra seval  
—¡Filla meva! ¡Filla meva;  
no veiges mai al teu pare!—  
¡Oh, no, no, ah! ¡Aquell guerrer!  
¡Mirèu-lo... amb la mà a l'escona,  
sanguineixant vé d'Ausona...  
s'acosta a mi amb posat fer...  
Venjançal ¡Pare, perdò!  
¡Mare meva, oh! venjeu-me!  
Ah! Nol Si... No puc, mateu-me  
o haguèu de mí compassió.

PONS

Oh! sí, Elisenda. La veu  
só jo de la vostra mare.  
¡No vejeu al vostre pare!  
¡Amor i olvit! Perdoneu!  
¡Don Pons!

ELISEN.

PONS

ELISEN.

Senyora...

Acabèm.

Juntats els nobles feudals  
i tots els senyors comtals  
la ciutat demà assaltèm.  
Pot en lo combat morir  
i jo abans me'n vull venjar;  
abans, doncs, l'heu de portar  
si l'ofert voleu cumplir.  
Porteu-me 'l, doncs, si la mà,  
i 'l meu cor el vostre espera,  
si no... penseu que en Garriera  
s'ha oferit a dur-me'l ja. (Se'n và.)

ESCENA XIII

DON PONS, *els dos amagats.*

PONS           En Garriera. Oh! El meu rival.  
¿I jo desnuant aquets llassos  
tinc de veurer en sos brassos  
a Elisenda de Monral?  
Oh! No! L'amant vens l'amic,  
a la mistat vens l'amor,  
jo, fent-me trossos del cor,  
durè aquí al Veguer de Vic. (*Se'n va.*)

ESCENA XIV

ARMENGOL, GUILLÈM i FADRIC

ARMEN.       (Veiam, si no hi hagués bruixes,  
si hi hauria tot això.)

GUILL.       Armengoll!

ARMEN.                       Mi senyó; deia-u?...

GUILL.       Veste'n, ja ho he sentit tot.

ARMEN.       Li ha explicat la Baronesa...

GUILL.       ¿No 't dic ja que veste'n?

ARMEN.                       Bò!  
(¿I doncs, i ara l'altra bossa?)

FADRIC       Guillèm!

GUILL.       Garriera!

FADRIC                       Ho se tot.

GUILL.       Més bé jo... la Baronesa  
posa com a condició,  
per a dar sa mà d'esposa,  
el que li duga don Pons  
al Veguer de Vic, prenent-lo  
i portant-lo abans del jorn  
de l'assalt de les muralles,  
viu, perque venjarse'n vol.

FADRIC       Es cert, don Guillèm.

GUILL.                       El medi  
es buscar-lo, doncs, pe'l bosc.

- FADRIC        ¡Oh, ventura!  
GUILL.                De cassera  
                      ha exit avui amb el sol.
- FADRIC        Guillèm!  
                      *(No podent dir res de goig que sent.)*
- GUILL.                Prenèm homes d'armes,  
                      anem a cercar-lo els dos;  
                      el trovèm, batem-lo, aplaca,  
                      el portem ans del nou sol,  
                      i ella de la mare selva  
                      per vos arrenca una flor.
- FADRIC        No, don Guillèm, ma ventura  
                      es més certa i més aprop;  
                      jo he vist aquí a l' Altarriba  
                      i an el Veguer.
- GUILL.                Vos?  
FADRIC                Tots dos.
- Aquí han parlat de venjança,  
                      d'assalts, de salvar-lo, tot  
                      ho he sentit des de la torre  
                      sens que 'm vejessen ells dos.  
                      Se n' han anat; jo, seguint-los  
                      en silenci com qui vol,  
                      seguí 'l rastre de la fera  
                      quan busquèm el cau pe'l bosc,  
                      he arribat fins al baix fosso  
                      aon han trovat l' Armengol.
- ARMEN.        Ai, com m'haveu pres per altre.
- GUILL.        Silenci!
- ARMEN.        No, perquè jo...
- GUILL.        ¿T'han dat or..? Te'n daré 'l doble.
- ARMEN.        *(El que dic, sempre bruixots.)*
- FADRIC        Allà han tractat de salvar-lo  
                      per la porta del socós.
- ARMEN.        Cert.
- FADRIC                L'Armengol desseguida  
                      li ha dat les senyes i un nom  
                      d'un vasall de Sabassona,  
                      i aixís vestit, per si fos  
                      que'l trobessin homes d'armes  
                      que van rondant per l'entorn,  
                      li han donat una teiera  
                      per a la foscó del bosc;  
                      l'Armengol ha fet que'l guïessen,  
                      ell s'ha abraçat amb don Pons  
                      i l'han salvat desseguida



- ARMEN. per la porta del socós.  
(Vaja... res, haven-t'hi bruixes  
no 's dú callat res del món.)
- GUILL. ¿I vos l'heu vist quan exía?
- FADRIC Des del recolse del pont.
- GUILL. ¡I heu deixat que així el salvessen!
- FADRIC Per venir-vos-ho a dir.
- GUILL. Oh! (Amb rabia.)
- FADRIC ¡Verge Del Munt!
- GUILL. Què?
- FADRIC ¿No us sembla  
veure una claror pe'l bosc  
que montanya avall devalla?  
(Els dos s'hi ficsen. Armengol está com al'lelat.)
- GUILL. Sí.
- FADRIC ¿No us sembla que es un hom  
que va com de Sabassona,  
els vasalls d'aquest entorn?
- GUILL. Oh! ¡Es ell!
- FADRIC ¿I ha d'escapar-se'ns?
- GUILL. Corra cap al cor del bosc.
- FADRIC Ah! ¡Un vasall!
- GUILL. Oh! ¡Una ballestal  
(Com ocurrint-li una idea gran.)
- FADRIC Teniu.  
(Una que'n troba arraconada a prop seu.)
- ARMEN. ¡Verge del Ausó!  
(Guillèm apunta amb cuidado cap aon supo-  
sa que hi ha el Veguer.)
- FADRIC Recordeu que'l vol viu ella.
- GUILL. Aquest es el meu temor.
- FADRIC Va cap a la fondalada,  
baixa sempre... surt del bosc;  
corra; mira... baixa... ara. (Dispara.)  
Ah!
- GUILL. Ha caigut.
- FADRIC Però...
- GUILL. No ha mort.  
Un llit de llanses, quatre homes,  
i allà amb ell m'espero jo. (Se'n và.)
- FADRIC Si algú sap el qu' heu vist ara  
m'ho paguèu vos amb el coll. (Se'n và.)
- ARMEN. ¡Jesús, Josep i Marfa!  
Si dura, condemnats tots.

ESCENA XV

ARMENGOL i GRAU

- GRAU      ¡Per la Verge, l'Armengol!  
                        *(Que ve espantat del que passa.)*
- ARMEN.     ¿Què hi ha, Grau?
- GRAU                                     Que si ara callas  
penjat dalt de les muralles  
demà veus eixí el nou sol.
- ARMEN.     Ara es quan estic guarnit.  
Tú, penjat, si vull callar,  
i ell, penjat, si vull parlar.
- GRAU                                     Calla i parla i n'has eixit.  
I jo 't penjaré callant,  
dient sols a la Baronesa  
que has cobrat or per l'empresa  
d'haber-la estada aquí espiant.  
Jo diré que...
- ARMEN.                                     No, no, no;  
calla i parla, i en secret  
et diré jo'l cert del fet,  
si ets prudent, per condició.
- GRAU                                     Per si una bossa guanyava  
com la que heu guanyat espiant,  
secrets anava cercant  
i per tots cantons espiaba,  
quan ve un don Pons tot d'una  
i al Baró diu si li dona  
sis vassalls de Sabassona  
per anâ a provar fortuna.  
—¿Fortuna, dieu?—Com ho dic.  
—¿I per on tant de nit passa?  
—Per aquestos monts on cassa  
avui el Veguer de Vic.  
Deu-me els homes, si el prenem  
torno aquí ans de matinada,  
i amb ell la ciutat guanyada  
tenim sense que assaltèm.  
El Baró ho sent i consent,

i, oferint dins d'una estona  
els vassalls de Sabassona,  
se'n và el mal noble un moment.  
Jo que tant estrany misteri  
no comprenc, trovo amb trevall,  
aquest vestit d'un vassall  
i 'm disfresso per a serhi.  
Preparant-se els he deixat,  
torno aont eren per anar-hi  
desseguida, i al tornar-hi  
ja tots fora els he trobat.  
Al veureu, fora de mi  
de tot noves et reclamo.  
¿Còm es que aquí he deixat l'amo  
i al tornar ja no era aquí?  
¿Còm es que he trovat aquells  
en el pati preparant-se  
i no 'ls veig ja disposant-se  
a voler-lo pendrer ells?  
¿Còm es que'l vol agafar?

## ESCENA XVI

*Els mateixos, DON PONS, sis «vasalls» de Sabassona amb fanals i sis «ballesters» guiats per don Pons, van de puntetes; al fi, don Pons alsa una pedra de la muralla i tots se n'entren per allà.)*

ARMEN.      Callal  
                  *(A Grau, i apartant-se els dos a un costat.)*

GRAU                      ¿Què es?

ARMEN.                      Van a agafar-lo.

GRAU      Ves i vès si pots salvar-lo  
                  anant-lo abans a avisar.  
                  *(Acaban de desapareixer don Pons i els seus.)*

GRAU      Tens ja del Concell perdó  
                  si al Veguer puc salvâ així.  
                  *(I va a dirigir-se a la mina.)*

## ESCENA ÚLTIMA

*Els mateixos, DON GUILLÈM, DON FADRIC, quatre ballesters que duen un llit de llanses tapat, i sis homes també, amb fanals, com se vagin indicant.*

GUILL. Psit!  
*(De puntetes i no gosant a moures del lloc que ocupa.)*

ARMEN.  
GRAU Què! *(Sorpresos i a mitja veu.)*  
*(Ha passat.)*

GUILL. *(Senyalant al pont llevadís.)* Ja 'l duen aquí.  
*Ara apareixen don Fadric, dos ballesters, portant el llit de llanses i, darrera, els vasalls portant els fanals. Grau i Armengol retrocedeixen glassats de sorpresos; tot el acompanyament del llit baixa cautelosament i com reservant-se dels altres que acaben de desaparèixer, i quan han entrat per la porta de la torre, Armengol diu a Grau que ho veu mut de sorpresa.*

ARMEN. ¿Què tal, hi ha bruixes o nó?  
*Desapareixen els vasalls, etc. Grau ho mira assombrat i cau pausadament el teló.*

---

---

## ACTE SEGÓN

---

### LA MATEIXA DECORACIÓ

---

*En un cantó i penjant dels arbres de la escena, un toldo riquíssim sostingut amb cordons d'or, sota 'l toldo, nou cadires daurades, tenint cada una l'escut del seu senyor; la del mig més alta i al dosser te les armes de Monral; en la tomba que la cobreix un salser, hi ha roses esfullades. En lo trós de mur que del fons va a la torre, se veu passar vassalls traginant llamboides, que d'on venen figura que van a dur-les a dins de la torre; centinelles en els llocs convenients; es cap al tart i el sol bat demunt del castell.*

### ESCENA PRIMERA

ARMENGOL i GRAU

- GRAU           ¿No sabeu que sô gat vell?  
ARMEN.        Aigua beneita i te, ruixes;  
                  creume, Grauet, son les bruixes,  
                  son les bruixes del castell.  
GRAU           ¿Es dir, que si m'he vestit  
                  de vassall de Sabassona  
                  i ho veu tothom qui m'enraona  
                  ja alguna bruixa ho ha dit?  
                  ¡Mal llamp!  
ARMEN.        Calla!

- GRAU I home, es clar,  
¿què te d'estrany que vesteixi  
nou trajo i ningú 'm coneixi  
i ho puga així aprofitar?
- ARMEN. Aprofitar?
- GRAU Com ho dic;  
aprofitar, perque amb ell  
penso avui salvà 'l Concell  
i al noble Veguer de Vic.  
Vós m'ajudareu en tot,  
aprop meu, siga 'l que siga,  
i ai de vos si del que hos diga  
ningú més ne sap un mot.
- ARMEN. No tingas por, callaré.
- GRAU ¿I obeirèu?
- ARMEN. Torna a manar-me.
- GRAU Que mai haveu de deixar-me.
- ARMEN. Sempre aprop teu m'estaré.
- GRAU Primer, doncs. ¿Còm sabrèm ara  
aont al Veguer han tancat?
- ARMEN. Per més que he fet i he probat  
no he pogut saber-ho encara.
- GRAU Doncs vós busqueu, jo també,  
i en sabent bé allà on se troba  
veniu a dar-me la nova.
- ARMEN. Em sembla que no ho sabré.  
Des de que amb el llit de llansas  
varen portar-lo ferit,  
que 'l cerco envà i ja t'he dit  
que he perdut les esperanses.  
I a mi que sé bé 'ls secrets  
del castell, semblant partida,  
ja ho vaig dî ahí desseguida;  
son les bruixes o els follets.
- GRAU Bé, però... follets o no  
vos obeiu.
- ARMEN. Això des d'ara.
- GRAU No està preparat encara  
tot per la benedicció.  
Sabeu que varem quedar  
que jo fora 'l que faria  
vení els frares i podria  
així el meu plan combinar.
- ARMEN. ¿I creus que deurant venir?
- GRAU Tant fos meu mig plà d'Ausona.  
El prió es hom que no enraona

i que 'l que diu sab compli.  
Sant baró,—li he dit jo,—els nobles  
i tots els senyors capdals  
dels antics castells feudals  
que rodejen aquets pobles,  
s'han juntat per sí de Vic  
poden eclipsar la estrella,  
i volen en la capella  
del castell més gran i antic  
que les armes beneiu vós  
dels barons i cavallers  
que per sa honra, avui, guerrers  
volen sé amb cor generós.  
—¿A quin'hora es?—A tal.  
—¿I son molts?—Tots els de vora.  
—Donques ves, i en tocant l'hora,  
serèm al castell feudal.

ARMEN.

I ja que seràn aquí  
veiam si 'm treu-en les bruixes.

GRAU

Aigua beneita i les ruixes.

ARMEN.

Tu búrlate'n.

GRAU

Si es així.

ARMEN.

¿Es a dir, doncs, que no ho creus?

GRAU

¿Què hi haigi bruixes?.. i massa.

Mira 'l món i en lo que passa  
veus bruixes per tot arreu.

Quan d'un castell arruïnat  
subint un fantasma s'alsa  
perque hi fan moneda falsa,  
el castell està embruixat.

Quan el Comte s'ha escaigut  
a trobâ hont feu son nuviatge  
la gorra amb ploma del patge,  
es que una bruixa li ha dut.

Quan mort un noble i la sort  
fa que ell sense hereu se quedí  
i un altre noble l'heredi,  
es que una bruixa l'ha mort.

Quan la Comtesa al marit  
mentres que'l trovador canta  
diu que vaigi a terra santa,  
es que una bruixa li ha dit.

Quan la senyora al Baró  
veu molt trist, al temps que trista  
a la seva camarista,  
es que una bruixa els fa pô.

Sempre que 'l prior del convent  
veient les cullites fluixes  
ha de cobrar traient bruixes,  
les bruixes fan el mal vent.  
I aixís si mai no he cregut  
en les bruixes que en l'ombra  
van volant dalt d'una escombra  
quan ja la nit ha vingut,  
en les bruixes que fan dur  
la gorra del trovador  
i ai noble donen la mort  
i al patge fan saltà 'l mur,  
hi crec tant, que, suposant  
que pe'l que les vol son bones,  
mentres hi haigi homes i dònnes  
han estat, son i seràn.

ARMEN. Bé; però les que hi ha aquí  
surten de terra, s'ensorren...

GRAU Totes les que per a quí corren,  
creu-me, totes son així.

*(Passa pe'l fons Elisenda, seguida de ballesters i patges.)*

ARMEN. Descubreix-te!

GRAU ¿I això?

ARMEN. Res,

que passa la Baronesa.

GRAU ¡Quin sèquit!

ARMEN. Oh, i la riquesa.

GRAU ¿No duia dos patges?

ARMEN. Tres.

Veus? Jo hi crec no més per ella.

GRAU ¿En les bruixes?

ARMEN. Sí, de xica,  
com qu'ella era tant bonica  
van entrar per la capella.  
El seu cap, com un tresor  
lluía de rossa que era,  
i volíen cabellera  
per fer capdells de fil d'or.

GRAU ¿I t'ho van demanà a tú?

ARMEN. No a n'a mi, però a la dida.

La dida tota aturdida  
va dir: «No'n dono a ningú.»

I elles fonent-se com broma  
per podè eixí del castell,

van dir: «¿No 'ns dones cabell?



Doncs, la noia serà un home »  
GRAU Això deu ser que la dida  
potsê ho debía somiar.  
ARMEN. Ves si es cert que va passar  
que aixís va ser desseguida.  
Era xica, no enraonaba,  
i va enraonar tot d'un cop,  
si trobaba un arma aprop  
tot desseguit hi jugaba.  
Corrent sempre com un llamp  
deia per a qui, tot fent bulla,  
que era una llansa l'agulla  
i era una brida l'estamp.  
Com que veia que'l didal  
el duia per no punjar-se,  
deia, 'l didal al posar-se,  
que duia l'escut comtal.  
Sempre parlant de batalles  
amb les anelletes d'or  
que ella te de molt valor,  
probaba si feia malles.  
Així sempre anant creixent  
va arribar a sé una dòna,  
més com sols per home es bona,  
es un home, dòna sent.  
Ella no ha amat a ningú  
mai l'hem vista festejar,  
no ha parlat mai de casar,  
es més valenta que tú.  
No sab brodar seda i or  
i sab manejâ una llansa;  
per l'amor es freda i mansa  
i per batres te un gran cor.  
En lloc de, essent noia i sola,  
tení aprop la camarista,  
sols vol guerrers a sa vista,  
prop l'estandart que al vent vola  
i ha vensut en un torneig,  
i ara vol manar batalles  
i vigila les muralles  
i va fins Vic a passeig,  
i ara fa guarní 'ls pedrers,  
i avui vol assaltar Vic,  
i tant fa, que, com te dic,  
al parlar de sos quefers,  
m'horrорiso, estic confús,

la veig bruixa, creus li ensenyo,  
tot tremolo, reso, em senyo,  
faig la creu i amen Jesús.  
GRAU Puc negar la bruixeria  
però no que sigui estrany.  
ARMEN. I jo veig el seu afany  
perque m'hi estic nit i dia.

## ESCENA II

*Els mateixos i DON GUILLÈM*

GUILL. Armengol.  
ARMEN. Senyor. (La gorra.)  
(*A Grau perque se la tregui.*)  
GRAU (Ai, tens raó; la barretina.)  
GUILL. ¡Me te irat que'm desatina,  
un hom' que per aquí corral  
ARMEN. Un hom'.  
GRAU (Jo.)  
GUILL. Des de que aquí  
el Veguer prèns vaig portar-me,  
vaig una torra a gosar-me  
i el veig lluny mirant-me a mi.  
Darrera meu sento correr,  
em giro pres de temor,  
i guaito entre la foscor  
l'ombra seva que s'escorra.  
M'aturo, sento un trepitx  
que un trós lluny de mi s'atura,  
hi torno, i fugint procura  
allunjar's del meu desig.  
I, escoltant si dic un mot,  
i fugint, o a ma presencia,  
seguint-me com la consciencia  
veig aquesta ombra per tot.  
GRAU Si un vassall te veu d'amic  
ben bé se jo qui ha de ser.  
GUILL. Qui?  
GRAU En Grau...  
GUILL. Parla.  
GRAU L'escuder  
que duia el Veguer de Vic.

GUILL. Ah! (*Suspirant joiós i còmprenent-ho tot.*)

ARMEN. (¡S' ha vist atreviment!)

GUILL. Es dir que aixís em seguía,  
pensant que quan descobrís  
el lloc on jo 'l conduís  
d' allí amb manya el salvaría?  
Ah! ¡Si jo 'm puc trobà amb ell!

GRAU No pot tenir escapada  
perque hi ha l'ordre donada  
que ningú ixi del castell.

ARMEN. (El que jo dic, es bruixot.)

GUILL. ¿I còm has sabut que ell era?

GRAU De des de una lladronera  
d'on ni distingir-se pot;  
al veure un que vos seguía  
que ell era ja m' ha semblat  
amb poca seguretat  
per la distancia que hi había.

Més, amb el que espliqueu, dic,  
perque més no es menester,  
que es sens dubte l'escuder  
que duia el Veguer de Vic.

Oh! sí, sí; el que haveu contat  
i el vía 'm diu que no m' erro,  
l'imàn atrau an al ferro,  
la venjança l' ha portat.

GUILL. També es el teu enemic.

GRAU I fora així el món enter  
si el món fós ell, el Veguer  
i el noble Concell de Vic.

GUILL. Oh! (Sort!)

ARMEN. (Jesús! ¡Quín mentí!

I ho fa un cop cada paraula.)

GRAU (Mentres tant pensèm la faula.)

GUILL. ¿I perquè els odies així?

GRAU Per ma desventura, criat  
del senyor de Sabassona  
era, quan ell ordre 'ns dona  
d'anar a Vic al mercat.  
Tot just llavors el Concell  
tancat havía els portals  
a tots els senyors feudals  
que 'n pau no estessin amb ell.

Al volê entrar-hi els vasalls  
del senyor de Sabassona,  
surt el poble, se 'ns abraona

amb fones, ferros i malls,  
i quan de pas tant inic  
finint amb morts el flagell,  
vam demanar pe'l Concell  
justicia al Veguer de Vic.  
Mai justícia 'ns volgué fer,  
per més que ho vam demanar,  
i al fi ens feu futejer  
per treure'ns, per l'escuder.

ARMEN.

(Jesús, Maria i Josep )

GUILL.

Armengol.

ARMEN.

Senyor?

GUILL.

Surt fora.

GRAU

(No 't mogues d'aquí a la vora.)

ARMEN.

(¡ Ves, si s'esbrina, quí rebl) (Se'n và.)

### ESCENA III

DON GUILLÈM i GRAU

(Guillèm mira per tot i després vé a l'escena.)

GUILL.

Qui sou?

GRAU

Vassall del senyor,  
com ja he dit, de Sabassona,

GUILL.

¿I per xò enemic d' Ausona?

GRAU

Amb tot l' odi del meu cor.

GUILL.

(Oh! Be dic jo que l' infern  
més que'l cel molts cops ajuda.)  
¿Tems la mort?

GRAU

Mai l' he temuda.

GUILL.

¿Vols venjart'?

GRAU

Com goig etern.

GUILL.

¿El Veguer a tú 't coneix?

GRAU

Tant com sigués son criat.

GUILL.

¿I aquest que l'ha acompanyat?

GRAU

Com si sigués jo mateix.

GUILL.

¿I 'm promets d'aquí un instant  
dur-lo aquí si viu encare?

GRAU

Afigureu-vos que ja ara  
el teniu aquí al devant.

GUILL.

Doncs jo 't diré 'l meu secret.

GRAU

(S'ha vist mai més bona estrella.)

GUILL.

Tireu el Segne a la capella

des que pressoner l'he fet.  
Seràs son escarceller,  
per que sent jo no succeís  
que algú 'l cau em descubríis  
prenent-me així el presoner,  
i un cop t' hagi fet servir  
per a logrâ una esperança,  
jo 'l donaré a ta venjança  
i en ton poder pot morir.

GRAU ¿I dieu que es a la capella?

GUILL. Sí, però no 'l trobaràs  
fins que tú 'l secret sabràs  
de com i a quin cantó d'ella...

GRAU Diguèu.

GUILL. Oh!... ¿i qui m'assegura  
que puc dir-t'ho sens recel?

GRAU ¿No us ho jura 'l meu anel?

GUILL. Hi ha un fet sols que per mi ho jura.

GRAU Quin?

GUILL. De fer un crim se tracta  
i avui per fer-lo ens unim,  
fes tú com jo un altre crim  
i dos crims sellen el pacte.  
Així en callar té interès  
cada hu pe'l mal que li para,  
mentres que si ho digués ara  
jo hi perdo molt i tu res.

GRAU ¿Quin crim doncs tinc de fer jo?

GUILL. Porta a n' en Grau mort o viu,  
serà per a mi motiu  
de confiança i fonda unió.

GRAU Si no vol morí el tindrèu.

GUILL. ¿Més si 'l teu punyal el mata?

GRAU Dú un relicari de plata  
que en veient-lo ja ho veurèu.

GUILL. Còm?

GRAU Li va donâ 'l Veguer  
i el darà sols amb la vida.

GUILL. Doncs vas, el dús desseguida  
i ets del Veguê escarceller.

GRAU Doncs, a veure.

GUILL. I amb l'ofert  
aquest collar de predreria. *(El que ell dú.)*

GRAU Ja veureu com no 's podia  
dir-ho a ningú amb més acert.

ESCENA IV

DON GUILLÈM i DON FADRIC

GUILL. Ja hi va, somriu esperança  
si es ton cel que 'm vulga a mi  
Ja veig l'arc de Sant Martí,  
darrera els núvols avança.  
Molts i amb prendes de valor  
a n'al meu amor fan guerra,  
jo, minant per sota terra,  
arribaré a son amor.  
Després el seu cor glassat  
no deurà a n'al meu respondre,  
més el sol que ahî es va pondre  
surt demà, i l'altre, i passat,  
i jo, sol, i flor l'amor  
sota la neu amagada,  
reviurà, un cop desglassada  
pe'l foc ardent del meu cor.

FADRIC

Guillèm.

(Sortint.)

GUILL.

Ah! ¿Vós don Fadric?

Deia veient del fet l'història  
que si en ell hi ha amor i glòria  
donèu la glòria al amic.

FADRIC

No comprenc perquè parlèu.

GUILL.

I es conversa aviat entesa.

FADRIC

Sent per vós la Baronesa  
i res per mi, com sabeu.

Ella va oferir sa mà  
a qui el Veguer li presenti,  
més el cor que l'acontenti  
tant sols el vostre serà.

Aixís es que si li dic  
jo acabant les desiguals  
lluïtes dels senyors feudals  
amb l'irat Concell de Vic,  
entrego el Veguer, i en prenda  
la vostra mà i vostre cor  
que 'm deu a mi sens amor,  
vull pe'l Baró com ofrenda.

Ella us donarà el dols sí  
de vostres cants fent memoria,  
i ens partim amor i gloria  
dant-me vos la gloria a mi.

FADRIC  
GUILL.

¡La gloria!  
De dà el Veguer  
vostre primer enemic,  
finint'ho tot així en Vic,  
tenint-lo ella en son poder.

FADRIC

(Oh!) *(Dissimulant.)*

¡Sí, Guillèm! Preneu vós  
de tot tanta part de gloria  
i la de fer-ne memoria  
de haber-me fet tant ditxós.  
¿Si de l'amor tinc quan més val  
què de la gloria vull fer?

GUILL.

Avui, doncs, daré 'l Veguer  
quan ens juntèm per l'assalt.

FADRIC  
GUILL.

¿La ferida?

Ja no es res.  
Jo sé on tocà es necesari  
perque sens ferí al contrari  
caigui a terra ben estès.

FADRIC

¿Haveu pensat qui serà  
l'ombra aquella que hus seguía?

GUILL.

Se revolca en la agonía  
si en est moment no ha mort ja.

## ESCENA V

*Els mateixos i GRAU, donant el que diu.*

GRAU  
GUILL.

El reliquiari.  
Això és *(A Fadric.)*  
de que ja no viu la prova.  
Anem aont el Veguê's troba.

GRAU

El collar.  
*(Guillèm se 'l treu del coll i li dona.)*

FADRIC  
GRAU

¿I el dèu? *(Estranyant-se'n.)*

GRAU

I més,  
perque això que ha fet ho val.

GRAU

I pensèu que 'l Veguê espera.

GUILL. Vaig amb ell, deixe'ns Garriera (*A Fadic.*)  
i ho sabrèu ants de l'assalt.  
(*Guillèm se'n và amb Grau per un cantó,  
Fadic per l'altre.*)

ESCENA VI

ELISENDA, *aviat*, DON PONS

ELISEN. ¡Deu meu! ¿Què passa per mi?  
¿Perquè si era ma esperança  
el meu desig de venjança  
mort aquest desig aquí?

PONS Elisenda! (*Entrant.*)

ELISEN. Ah! ¿sou vos?  
¿El portèu?

PONS No.

ELISEN. Ah!

PONS ¿Què us passa?

ELISEN. Que 'l no dur-lo el cor se'm glassa  
i el no dur-lo el fa ditxós;  
que entre el bé i el mal que intento  
per l'impuls que'm guíia avui,  
ni se si vui el que vui  
ni se si sento el que sento.  
Penso en els darrers instants  
d'aquella mare amorosa,  
i en el cor sento piadosa  
els impulsos més cristians.  
Penso en els moments darrers  
del que sota 'l marbre es troba,  
i com la hiena en la cova  
mos instins desperten fers.  
I lluitant trencó el plorar,  
i maleint veig ma fartuna,  
i plorant, perdo una a una  
llàgrimes que veig secar,  
fins que totes les perdré  
del meu trist cor fent esberles,  
com d'un enfilai de perles  
desfet el nús que les té.  
Oh! ¡Quina vida la meva!



Aixís mina sa existencia  
el deber i la conciencia  
que contra un mal es subleva,  
i ecsitada, amant, febrosa,  
l'aire d'odi em porta miasmes,  
i en tot veig irats fantasmes,  
i una veu sento piadosa,  
i si hem postrà devant vós  
ahí, ecsaltant-me un deliri,  
no fa molt m' ha dat martiri,  
ara un somni fantasiós.

PONS

ELISEN.

Diguèu.

D'ordenar cansada  
els preparatius guerrers,  
tenint la torre guardada,  
i, un cop la pedra posada  
dalt dels marlets i els pedrers,  
per el cansanci rendida  
se m'ha adormit al fi el cor,  
i dins ma cambra enriquida  
de enterques sedes guarnida  
he somniat amb vostre amor.  
Tot d'una i entre els joncars  
que te 'l riu a l'altra banda,  
devant meu veig aixecars  
una ombra que al parars  
silenci al aigua comanda.  
I l'aigua, l'ordre al sentir,  
a sos peus s' atura mansa;  
el seu fons veig enrogir,  
d'angunia llenso un suspir  
i aixís diu l'ombra:— Venjançal  
— Per a calmar-ne sa pena  
la tindràs, — li he respost jo, —  
quan tornes l'aigua serena, —  
i una veu de ditxa plena  
diu, entre 'ls salvers: — Perdó!  
Cap aon sento veu tant bella  
ferit el cor m' aprocsimo,  
quan dú el riu negra una estrella  
que amb vostra veu parlant d'ella  
em diu, parant-se: — T' estimol  
La veig jo i el meu dolor  
sonriure's fa d'esperansa;  
vaig seguint ja sa claror  
i va fugint dient-me:— Amor!

de la veu que'm diu: Venjança!  
Riu avall, al fi s'atura  
devant la que'm diu *perdó*,  
quan la sombra somrient pura  
diu:—Les flors de la ventura  
son les flors d'esta passió.—  
i arrambant d'una garlanda  
un ramell de campanetes  
les tira al riu i comanda  
que voltant vagin per tanda  
l'estel per qui les ha tretes;  
i 'l riu son plor de ventura  
cambía per joiós plor,  
la estrella brilla més pura  
i les flors de la ventura  
la volten dient-li: Amor.  
Tot brilla amb brill d'alegria  
tot té un destell d'esperança  
i tot riu com qui confía,  
quan les flors de cop desvía  
un altre crit de venjança,  
i mentres brillant encara  
morir em feia d'horror,  
— Venjança! — deia 'l meu pare.  
— Perdó! — aquella santa mare,  
i ella, enfonsant-se'm: — Amor.  
Més que amor i perdò al fi  
pogué en mí 'l crit o amargura  
i al jurar venjar-me allí,  
mort l'estrella i sento aquí  
morir del cor la ventura.  
I al passâ al cel dels recorts  
per la veu que 'ls deia *mòria*,  
les campanetes sent flors  
se van posâ a tocâ a morts  
si abans tocaven a gloria.  
An aquí jo, com si mig cor  
m'arranqués al enfonsar-se.  
— ¡Ai, no, no,—he cridat,— Amor,  
perdó pel deshonorador,  
si eixes flors han d'esfullar-sel  
I al sentir de *perdó*'l crit  
ja ha brillat de nou l'estrella,  
ja les tres s'han enfosquit,  
ja de nou *vos am!* m'han dit  
i hem gosat pau dolça i bella.

Mentres que al morî 'ls recorts  
venjatiu que'm deien *mòria*,  
les campanetes sent flors  
si tocaben ans a morts  
s'han posat a tocâ a gloria.

PONS        Ah, Elisenda! Així es com vòs  
sabeu calmar l'amargura.

ELISEN.    No, don Pons, no, la ventura  
ja no pot esser pe'ls dos.

PONS        ¿Què tinc de fer doncs, si us dic  
que sens vós no hi ha existencia?

ELISEN.    El de sempre; a ma presencia  
portar el Veguer de Vic.

PONS        No, Elisenda, es impossible;  
com a un enemic irat  
anit pe'l bosc l'he cercat  
no sen trovar-lo possible;  
primer, somniant vostre amor,  
que no's trovés em dolia;  
al trencar després el dia  
m'ha fet el cercar-lo horror,  
i del arbres la remò  
deia, amb veu que als vils insulta,  
que fins el bosc que l' oculta  
es més bon amic que jo.

¡Ah, no, no, Elisenda, mail  
Demanèu pe'l vostre amor  
tros a tros tot el meu cor,  
i 'l donaré sens esglai.

Però la vida de qui  
la amistad ne guardo en prenda,  
ni puc donar-la, Elisenda,  
ni essent lleal pot cabre en mi.

ELISEN.    Comprenc, Don Pons, i 'l cor sent  
el que dintre 'l vostre passa,  
però també sabeu massa  
el que es per mi un jurament.  
Jo he promès la meva mà  
a na'l que amic o enemic  
porti aquí al Veguer de Vic,  
I el que 'l duga la obtindrà.  
Pero aquest perfum del cor  
que es amor quan ell l' envia  
del seu fons aont amant nia,  
es sols, Pons, pe'l vostre amor.

(*Ell li besa la ma i ella se'n và.*)

ESCENA VII

DON PONS, *aviat* GRAU

PONS

Oh, no, que mori dins l'ànima  
si es son preu la desllealtat

GRAU

Ah! Don Pons! *(Sortint desesperat.)*

PONS

Tú?

GRAU

¡Ah, salvèu-lo!

PONS

A qui?

GRAU

A n'ell.

PONS

A n'ell?

GRAU

Mal llamp!

PONS

¿Prò es del Veguer de que 'm parles?

GRAU

D'ell, tant lleal com desdixat,  
ahî an el bosc van ferir-lo,  
vós el vau anâ a cercar.

Mentres hi ereu van portar-lo,  
fins avui ha estat tancat,  
logro saber-ho amb astucia,  
trobo un medi per salva'l,  
li dic, i no vol seguir-me,  
el convenso i segueix ja,  
sortim i 'l pas impideixen,  
tornèm arrera esperant,  
us veig i us dic que s'espera  
dins la capella amagat  
i que si per a salvar-lo  
no veniu amb mi al instant,  
demà penjarà en les forques  
de Elisenda de Monral.

PONS

Oh, bon Grau. A ont es?

GRAU

Seguiu-me.

PONS

Mes, ferit.

GRAU

Camina ja.

PONS

Mes, si 'l veu-en.

GRAU

Veurèm medi.

PONS

Mes, si 's troven...

GRAU

Que 's trovar...

Veniu, salveu-lo i si 'l troven

PONS com amic heu complert ja.  
Oh! I veurè cumplir si 'l salvo  
pe'l que buscant-lo he fallat.

*(I se'n van els dos precipitadament.)*

## ESCENA VIII

ARMENGOL i DON FADRIC

FADRIC Més tú que n'ets majordòm  
del castell ja fa tant anys:  
¿es cert que la Baronesa  
sempre que 'ls té de juntar  
amb altres nobles com ara,  
dels castells d'aquí al voltant,  
prop d'aquesta torre 'ls junta  
si no fos la vela al ras?

ARMEN. Jo sè, no més, que 'l seu pare  
va morî un dia embruixat.  
Al morir va parlâ amb ella  
fent-li encàrrecs molt estranys,  
i des de llavors quan junta  
per res als senyors feudals,  
vé aquí per que l' aconsellin  
el mort sobre 'l que farà.  
Aixís n'es que cada volta  
que com dic s'han de juntar,  
com que aquí 'l sol estabella  
si un no's lliura dels seus raigs,  
vinga afegir robes lústiques  
i cinters i endomascats,  
i guarnim aquesta vela  
amb entenes i estandarts,  
i baixant les cadirasses  
de la cambra del juglar,  
te aquí al ras tant bé les juntes  
com les pogués tenî a dalt  
en la de les embaixades  
a sota els artessonats.

FADRIC Tenint cambra per xò expressa  
fatlera es que fa pensar.

ARMEN. Pensaments d'una embruixada  
que per forsa han de sê estranys.

## ESCENA IX

*Els mateixos, senyors feudals i DON GUILLÈM (que deuràn anar ben vestits i que el director d'escena procurarà que siguin actors).*

FADRIC Oh! ¡Amics meus! Don Bernat Cànoves.  
(Encaixant amb tots.)

ARMEN. Baró del Guerri... Contrau...  
(Vaig a avisà a mi senyora que ja son aquí juntats.)  
(S'en và, i apareixen més nobles, Don Guillelm encaixa amb tots.)

GUILL. N'arribat al últim l'hora.  
Oh! La ditxa 'm té ubriac.  
No anat mai a terra santa estol més ric de cristians.  
Ja cal bé que Vic tremoli si avui per fi es trenca el glas.

FADRIC Molt bé dièu.

ARMEN. ¡La Baronesa  
Elisenda de Monral!

(Surten els patges, i Elisenda va devant; Armengol queda al fons.)

## ESCENA X

*Els mateixos, ARMENGOL, ELISENDA i patges.*

(Elisenda s'agenolla devant de la tomba, resa un instant, besa la pedra i va saludant al assentar-se en la seva cadira; els nobles tots drets devant del seu siti.)

FADRIC Oh! ¡Es hermosa com un àngell!  
(I queda contemplant-la arrobat.)

GUILL. ¡Sí; gosa, gosa, insensat!

Bé fas d'estar contemplant-la  
quan prop la tomba s'està,  
tes il'lusions avui moren,  
mortes les deus enterrar.  
En lloc com prop d'una tomba  
se sent el que deu finir,  
i aquí al menys hi haurà els precs d'ella  
i les flors que hi esfullarà.

ELISEN. Oh! Perdona'm, mare meva,  
ell ho vol i ho vaig jurar.  
Prou he lluitat, l'honra 'm crida,  
però avui seràs venjat.

*(Besa la tomba, s'aixeca, els patges que anaven a darrera d'ella tiren roses damunt del marbre. Ella passant per entre els senyors feudals va a la seva cadira, saludant i essent saludada, al ser-hi davant, dreta, com tots ells diuen.)*

ELISEN. De Bellmunt la Verge us guardi,  
barons i nobles capdals.

*(Tots saluden; passen pe'l fons quatre dominics guiats per en Grau que els acompanya, atravesant l'escena.)*

¿A on van aquets rel·ligiosos?

GUILL. A la capella a pregar.

FADRIC Son els monjos de l'ermita  
que les armes beneiràn.

GRAU (Molt tino en tot, gran misteri,  
sempre resant i el cap baix.)

*(Després d'haber-los dit, desapareix amb ells.)*

ELISEN. Cubriu-vos ja, i prenga asiento  
cada hú en el seu sitial.

ARMEN. (Si les bruixes no 'ns ho espatllen  
tot va per ara com sà.)

ELISEN. Ara ojats, barons, i en calma  
resoldrèm bé aquí el pactat.

GUILL. ¿Més, perquè dels Altarribes  
apareix buit el sitial?

ELISEN. (Massa ho ha vist per ma desditxa.)

GUILL. Crec que amb ell no 's pot comptar.

Amic des de l'infantesa  
del Veguer de Vic, voldrà,  
per no entrar amb ell en lluita,  
no anar amb nos al combat.

ELISEN. ¡Què dièu, ¡Baró de Gurb! *(Ferida.)*

GUILL. Pensèu de Don Pons més alt.  
Cert es que al Veguer l'enllassa  
la més antiga amistat  
i que mai amb traidoria  
podrà al Veguer fer cap mal.  
Més no per ell voldrà m' honra  
que guarda intacta tacar  
ni abandonar, per no batrers,  
als seus, els senyors feudals.  
Parlèu, doncs, coses de guerra  
més que ell no ampleni el sitial.  
Parlèu, doncs, de quan convinga  
per la ciutat assaltar,  
que jo, que dins son pit miro  
son cor com sota un cristall,  
vos jur' que si ara a la cita  
hont tot es pau ha faltat,  
no faltarà en les muralles  
on tot serà guerra i sang.

ELISEN. La vritat te un clar puríssim  
que res el deu entelar,  
i que es noble la confessa,  
més que al fer-ho's faci un mal.  
Jo tinc un pare en la tomba,  
que Vic, altiu, ha insultat.  
Jo duc vels de negra sarja  
que m'endolen fa trenta anys.  
Jo he plorat per mor d'Aussona  
llàgrimes de fel amarc.  
Jo sento per Vic més odi  
que 'ls meus passats pe'ls alarbs,  
i amb tot, quan de Vic es parla,  
no puc menys que confessar  
que, fòra el vil que va ofendre  
al meu pare desdixat,  
en el concell i en la guerra  
i en la lluita i en la pau  
i en el torneig i en la cassa  
i en quan noble puc pensar,  
no hi ha ningú al món més digne  
ni més brau que 'ls vigatans.

GUILL. Pot perdonar ma senyora  
Baronesa si he faltat.

ELISEN. I ja perdonat, amb calma,  
nobles barons, escoltau.

GUILL. ¿Quí serà aquí de nosaltres



que Vic no l'hagi insultat?  
Els concellers i sos nobles,  
sos barons i sos magnats  
prou segurs dins les muralles  
que sos albercs van guardant,  
ens insulten cada dia  
creient-se aixís prou salvats.

ELISEN.

Quan rebé mon pobre pare  
del Veguer insult tant gran,  
manà tapiar les finestres  
que donen a la ciutat,  
jurant no voler guaitar-hi  
fins que venjar-se logrars;  
les finestres son tapiades,  
jo endolada encara vaig.

FADRIC

Demà hi passarà, Elisenda,  
del sol que 's ahî el nou raig.

ELISEN.

Jo manaré la batalla  
tenint-vos per capitans.

*(Els nobles parlan uns i altres fent senyals  
de desaprobació.)*

Murmurèu? ¿Hi ha per ventura  
qui amb més dret pugua manar?  
Jo he vensut en noble lluita  
a n' al cavaller més brau.

Jo de tots la més ofesa  
sò pe'l Veguê i la ciutat.

Jo amb trenta anys d'amargues llàgrimes  
el dret que 'm toca he pagat,  
i hereva só de la casa  
més antiga dels voltants.

De Tagansanent al Gurri,  
de Cabrera a Sant Julià  
i del Gurb al Coll de Malla  
per planes, colls i serrats,  
no hi ha una roca ont encara  
no hi rogegi d'ells la sang,  
ni un palet que sots ses plantes  
no haigi algùn cop rodolat,  
les polancres que al riu cerquen  
sa gloria al cel senyalant,  
la antiguitat de ma casa  
els fets que he dit dels passats,  
el costar-me a mi més llàgrimes,  
l'haver dat per xò més sang,  
i per cavallers sent dama

ja que hos ho prega amb afany,  
fa que ningú dubtar puga  
que per venjà els drets feudals  
no hi bagi més capitana  
que Elisenda de Monral.

(*Els nobles parlen baix, uns als altres, i al  
fi cedeixen.*)

GUILL. Manéu, doncs, vós la batalla.

ELISEN. El cel que 'ns guía us ho pac.

Llestos ja els enginys de guerra,  
els caballs aparellats

i armats ja de totes armes,

quan la fosca s' extendrà,

al sentir el seny del lladre

l'hora de marxa ha sonat;

no deixèm en nostres cases

ni un sol soldat, ni un vassall,

devallèm per la montanya

com les roques d'un desglàs,

i al ser allà on Vic s'assenta,

sota nos quedí aplanat.

FADRIC Estem tots a vostres ordres.

ELISEN. En sentint el seny, marxar.

GUILL. Molt 'm plau la Baronesa,

l'ardor que així us fa parlar,

molt 'm plau si no oblidésseu

el recort per mi més grat.

El recort d'una venjança

que amb vostra mà heu de pagar.

ELISEN. ¿Oblidar-la, Saludeusas?

¿Còm de mi això es pot pensar?

Per ella jo robo a l'ànima

l'amor que sentía ja,

per ella, aquí en les muralles,

o en la ciutat o en l'assalt,

a qui viu entregui a ma ira

al Veguer de Vic com sap,

l'amor dona i mà d'esposa

Elisenda de Monral.

GUILL. Per ella, doncs, jo us presento

al Veguer de Vic.

ELISEN. Vós! (Ai!

(*Tots s'aixequen.*)

amor de l'ànima meva

que 't perdo i no 't puc deixar.)

¿Vós podèu al Veguer dar-me?

- GUILL. En cambi de vostra mà.  
ELISEN. Preneu-la!  
FADRIC ¡Mai, si es d'esposa!  
Mal cavallê i amic fals.  
GUILL. ¡Don Fadric!  
FADRIC ¡Sí, Saladeures,  
mal cavaller i deslleal!  
Junts al Veguer apresarem,  
junts el debíam portar.  
Vós vai dir: — Deu-me esta gloria,  
i per vós sía sa mà —  
jo vaig accedir, creient-me  
que això hus satisfeia mal;  
i volèu sa mà i la gloria  
quan el moment ha arribat.  
A quí aixís falta quan obra  
se li tira al rostre 'l guant. (*Tirant-li.*)  
GUILL. I jo 'l recullo, en tant probo  
que quan haveu dit es fals.  
Cavaller!  
ELISEN. Cavaller!  
FADRIC Felló!  
GUILL. Porteu-lo  
si sou vós que l'apresat.  
FADRIC No, perque a vostra custòdia  
vaig entregar-lo confiat.  
GUILL. No, perque, com ja he dit ara,  
tot quan haveu dit es fals.  
FADRIC Don Guillèm!  
GUILL. Mos homes d'armes.  
(*S' adelanten dos ballesters i escolten l' ordre que 'ls dona.*)  
ELISEN. ¿Què aneu a fer?  
GUILL. Al costat (*Als ballesters.*)  
del portal de la capella  
i obrint el retaule llarc  
i apretant en la motllura,  
trovarèu, a dins entrant,  
un cavaller que s'espera;  
porteu-lo aquí custodiat.  
(*Els ballesters saluden i s' en van.*)  
ELISEN. ¡Ai, pobre esperança meva!  
GUILL. Ell dirà quí 'l cullí al camp.  
FADRIC Ell dirà qui va portar-lo.  
GUILL. Aquí 'l porten.  
FADRIC Veguer... (*Adelantant-se.*)

TOTS

Ah!

(Al veure que porten prèa a Don Pons en lloc del Veguer.)

ELISEN.

¿Don Pons?

(Entra alegre al veure que s'han equivocat.)

## ESCENA XI

*Els mateixos i DON PONS*

PONS

Sí; Don Pons que salva,  
fent-ho axís, al amic lleal,  
Don Pons que dintre 'l retaule  
al Veguer ara ha trovat  
i donant-li sa armadura,  
donant-li aixís lliure 'l pas,  
i en compte d'ell jo quedar-me  
dins del retaule amagat,  
l' he salvat per cumplir ara  
com deu fer-ho un amic lleal,  
i per dir-vos, al trovar-vos,  
que sou uns vils i uns cobarts.  
¿Don Pons!

TOTS

ELISEN.

Deixe 'ns!

FADRIC

Nostra honra

tacada així crida sang.

ELISEN.

Juro entregar-lo a vostra ira  
quan jo amb ell hagi parlat.  
Espereu-me al pati d'armes.

GUILL.

I nosaltres dos, al camp.

(*Se'n van els nobles per un cantó i Guillèm i Fadric per l'altre.*)

ARMEN.

Mentres no 's treguin les bruixes  
no darèm en segú un pas. (*Se'n và.*)

## ESCENA XII

*ELISENDA i DON PONS*

ELISEN.

¿Es dir, doncs, que l'heu salvat?

PONS

Calma, escolteu-me, senyora.

- ELISEN. ¿I gosa? ¿I diu que m' adora  
quí vol mon nom deshonrat?
- PONS No, perquè probaus no cal  
que vostra honra es l'honra mia,  
i essen pres amb traidoria  
vos deshonraba 'l mata'l.
- ELISEN. I ell, miserable, ha fugit.
- PONS ¿Fugir ell? Quan poc, senyora,  
el noble cor que atresora  
coneixèu, quan això heu dit.  
Aquí dels senyors feudals  
ha sentit la traidoria,  
i venjar-se d'ells volía,  
d'un a un, i amb armes lleals.  
I si el castell ha deixat  
i ara 'l pont del Gurri passa,  
ha sigut per l'amenassa  
de negar-li ma amistat.
- ELISEN. Ben clar veig que entre l'amic  
i l'aimada, en vostre cor,  
es rival del meu amor  
l'amistat d'un enemic.  
Vós el preferiu a n' ell  
quan la sort a triar vos dona,  
contra 'l brill d'una corona  
el salvèu dins mon castell.  
I jo que veig que l'amor,  
olvidèu, d'arrel l'arrenco,  
per més que sé que amb ell trencó,  
engrunes fet, el meu cor.
- PONS Oh! Elisenda; entre dos vents  
com la pobre nau navega  
¿quí obra 'l cor o quí l'aplega  
si hi lluiten dos sentiments?  
Ell, l'amistat; vós, l'amor;  
partint-se'm per igual mida,  
i no tinc sinó una vida  
i no puc dar sinó un cor.  
¿I quin amor, Deu del cell  
¿I quina amistat, senyora!  
Mort per l'un el cor que plora,  
per l'altre 'm mata l'anel.  
I si quan per est amor  
esta amistat sacrificio,  
a n' al meu cor notifico  
que ve a glassar-lo la mort.

Quan per aquesta amistat  
vostre amor en mon cor gelo,  
morir em sento, i recelo  
que ja la mort m'ha cegat.  
Si per vós li falta a n'ell,  
sento que per ell m'exalto;  
si a vós per ell ara us falto,  
de la mort sento el sagell.  
I en la fosca nit del dubte  
perdent-me entre tants recels,  
veig que 'l brill de dos estels  
en el cel de prompte 'ns subta.  
L'un del altre 's va apartant  
mentres jo un dels dos segueixo,  
i tot seguint-lo adverteixo  
que veig l'altre més distant.  
I al ser que, pe'l que he seguit,  
al altre he perdut de vista,  
amb sols un, perduda i trista  
l'ànima, veu negra nit.  
Nit que no aclareix el sol  
al brillâ amb el trenc del *alba*,  
perque sols de fosca 'm salva  
dels dos astres el consol.  
I per xò al dir que acostèu  
d'amic i aimada amoroses,  
les estrelles tremoloses  
que amb la venjança apartèu,  
vos prec que amb igual amor  
n'ajunten les clarors sues,  
perque 'm perdo, sens les dues,  
en la soletat del cor.

ELISEN.

No, Don Pons, tot s'ha acabat,  
jo com en mon ric tresor  
vull regnà sola en un cor  
sens partî rê amb l'amistat.  
Però de des que he vist clar  
que en vós, tant com mon amor,  
pot l'amistat i el favor  
que ell ha arribat a alcançar,  
vos dic que si dant la mà  
a un altre, per vós guardava  
l'amor, perque amb ell pensaba  
en un cor sola regnà,  
ara amb la mà daré 'l cor  
a quí el Veguer em presenti,

(Molt resoluta, però's coneix la lluita del seu cor.)

perque cor que amor no senti  
pot de nou setir-ne amor.

PONS           ¿I on es, doncs, el que'm jurabau,  
pur i sant i etern per mí?

ELISEN.       Pe'l desengany mort aquí,  
gelat, Pons. ¡Per què'l gelabaul  
Ell brillant com ric estel  
que crusa la blava esfera,  
s' ha sorprès en sa carrera  
desplomant-se des del cel.

PONS           Sí; més lliure ja el Veguer,  
si'l podem matà en l'assalt  
¿a qui's dona aqueix cor lleal?

ELISEN.       A qui l'hagi dut primer.  
Si aquí el de Gurb l'ha portat,  
ja per mi ha complert portant-lo.  
Si ha fugit, per vós salvant-lo,  
no es culpa d'ell si heu faltat.

PONS           No, Elisenda, per pietat.

ELISEN.       Jo cumplir dec la promesa.

PONS           Que amb el Veguer va compresa.

ELISEN.       Que no es per ell si ha faltat.

PONS           ¿I així olvidar-me heu pogut?

ELISEN.       ¡L'honra ho voll!

PONS                                       ¡L'amor s'hi oposal

ELISEN.       I mort ell, jo sò la esposa.

### ESCENA XIII

*Dits i DON MIQUEL*

MIQUEL       De Don Pons, que aquí m' ha dut.

ELISEN.       Ah! (*Admirats.*)

PONS

ELISEN.       ¡El Veguer! (*Amb gran alegria.*)

PONS                                       (*Ell! ¡Ell aquí!*)

MIQUEL       Vós vau jurar aquí un dia  
que vostra mà's donaria  
a qui m' entregués a mi.  
I ara, Don Pons m'ha entregat  
a vostra ira, presentant-me.

- Amb vós ell compleix, portant-me,  
cumpliu amb ell el pactat.
- PONS (Generós i noble cor,  
per ma ventura s'entrega.)
- ELISEN. Cumpliré, més a Deu prega,  
ja que es sa ditxa, ta mort.
- MIQUEL Si ell el cor dava per mi,  
bé dec dar per ell la vida.
- PONS ¡Què no la darèu rendida  
mentres Don Pons visca aquí!
- MIQUEL Què es el preu del vostre amor.
- PONS Que no'l vull es ma resposta,  
si vostra vida ell em costa,  
jo no'l tindrè amb vostra mort.  
No'l tindrè, perque es el cert  
que jo aquí vos he portat,  
i no vull felicitat  
que aixís al darse'm vos pert.  
Elisenda de Monral,  
si això a sa ira s'ocorre,  
vos penjarà d'una torre  
del seu castell senyorial;  
que havent de donar sa mà  
al que així us porta al suplici,  
haurèu fet un sacrifici  
que, no essent jo, serà en va.
- MIQUEL No ho serà, perque sabré  
referir-l'hi jo la historia;  
de ma amistat te memoria  
i quan m'estima sé bé,  
però entre aquesta amistat  
i l'amor que li exigia  
al Veguer de Vic volia,  
ell per l'amor m'ha apressat.  
Després d'això, arrepentit,  
ha volgut ara salvar-me,  
però es ell qui va portar-me  
com li havien exigit.  
Jo recelós m'he quedat,  
i quan per la vida meva  
la ventura de la seva  
que perdía he escoltat,  
pagant favor per favor  
tornar-li vull la ventura;  
prenèu vós venjança dura  
i deu-li a n'ell vostre amor.



PONS Que ment per dar-me'l creguèu,  
ELISEN. Calleu!  
MIQUEL (Promesa es promesa.)  
ELISEN. Calleu; no vull que amb grandèça  
ma rabia aixís desarmeu...  
(No vull veure't elevar.)  
Perque bò no t'apareixis  
et vull vil, perquè mereixis  
el càstic que' t vull donar.  
¡Don Guillèm!

### ESCENA XIV

*Dits i DON GUILLÈM*

*(Quatre homes d'armes que'l segueixen.)*

PONS Oh!  
GUILL. ¡El Veguer!  
PONS (Tot d'ira el cor se m'abrassa )  
ELISEN. Prenèu a Don Pons la espasa.  
PONS Jo.  
*Guillèm vol anar cap al Veguer i ella'l conté  
senyalant-l'hi i dient-li.)*  
ELISEN. A Don Pons, he dit, primè.  
PONS Senyoral..  
*(No vol donar-la, però es voltat pe'ls quatre  
ballesters que'l fan cedir, i la dona a Guillèm.)*  
ELISEN. Dèume-la a mi.  
*(Don Guillèm la dona i ell la deixa prop  
seu, dient amb calma.)*  
No creient-me prou segura  
devant d'amistat tant pura,  
gardeu Don Pons lluny d'aquí,  
fins que fent-vos jo senyal  
pot deixar lliure 'l castell.  
Adeu.  
PONS (Adeu.) *(Encaixant.)*  
MIQUEL  
PONS (A Elisenda.) Si mort ell  
¡ai del castell de Monrall  
*(Anant-se'n amb els quatre ballesters i Don  
Guillèm, etz., etz.)*

ESCENA XV

ELISENDA i DON MIQUEL

- ELISEN. Ja estem sols, al fi he pogut  
mira-us així cara a cara.  
Al fi, aquí la sort avara  
a dar-me est goig ha vingut.
- MIQUEL I jo beneixo el dia  
tant ditxós per a el meu cor,  
ja que 'n ell, dant-me la mort,  
vos puc dar tanta alegria.
- ELISEN. ¿Sabèu perquè eix frenesi  
així a l'ira m'abandona?
- MIQUEL No 'l sabía; més fa estona  
me l'ha dit Don Pons aquí.
- ELISEN. Reposa aquí qui 'm pregaba  
que venjés jo l'honor seu.
- MIQUEL També aixís descansa 'l meu,  
i la mort tot odi acaba.  
Per xò 'm glassa afany crudel  
de continuâ eixa guerra,  
vós el venjau en la terra  
i ells dos ja s'aimen al Cel.  
Al Cel, on tot es perdó,  
i amor etern i esperança,  
donem-li en lloc de venjança,  
Elisenda, una oració.  
Més per ell el roser blanc,  
que al entorn mirant m'encanto,  
rega una gota de llanto  
que no un regaliu de sang.  
El meu; es vil; pur el Cel,  
l'home es odi; Deu, pietat;  
el que aquí just s'ha pensat  
es injust dalt del blau Cel.  
Oracions, plors i pietat,  
van al Cel per fer-se estrelles,  
i des d'allí guíen elles  
nostre camí desdixat.  
Venjanses, odis i sang,

ses llums esborren divines,  
i per un camí d'espines  
caiem al fons d'un barranc.  
I si inspirat per l'Infern,  
*venjança*, hus deia aquest pare.  
¿Còm pot mai dirvos-ho ara  
que l'aconsella l'Etern?

ELISEN.  
MIQUEL

¿I us pensèu així escapar?  
No 'n tinc tant sols esperança  
que no sia per *venjança*,  
i aneu-me al punt a matar.

ELISEN.

Ni aixís calmaré 'l rencor  
amb que contra vós m' animo.  
¡Jo vos odio!

MIQUEL

Jo hus estimo...  
amb tot l'amor del meu cor.

ELISEN.

Vós?

MIQUEL

Jo, sí; per desventura,  
quan vostre odi no sabia  
ni en Don Pons en conexia  
l'amor que en ell es locura.  
Vos vegí i vós, vaig amar  
amb tota l'ànima meva,  
que ara per desditxa seva  
pot morí avans que oblidar.  
I en silenci axí adorant-vos,  
i fins que 'l Concell de Vic  
pogués ser-ne vostre amic,  
vostres odis aplacant-vos,  
envejava an el juglar  
que en vostre castell trobava,  
perque, amb troves que cantava,  
prop de vós podia estar.  
Envejava al falconer  
si a cassà us veia algún dia,  
perque, amb son falcó, podia  
més que l'aimant cavaller,  
i en mon delirant amor,  
quan amb el sèquit passaba,  
fins a na 'l patge, envejaba,  
que vos duia 'l ròssec d'or.  
Era un amor que 's tancava  
sens per veure'l deixâ esberla,  
era la sùtida perla  
que la petxina ocultava.  
Ric estel que 'n un cel fosc

ningú veia i en và llúia;  
ressó d'arpa que's perdía  
en la soletat d'un bosc.  
Sols l'esperança alentava  
flor que aixís creixía pura,  
i en el plor de ma amargura  
lliri d'aigua el rebaixava.  
I en mes esperances folles  
volía viure pres d'amor,  
més que fós per mi aquest cor  
la cambra de les argolles.  
Figureus, sent veritat,  
quan que 's cert el cor vos crida  
com ha de voler la vida  
el cor que aquí duc tancat.  
Privat de quan idolatria  
la a qui jo am, ama al amic,  
i per vós sò un enemic,  
i en guerra esteu amb ma patria.  
I no poden dur ventura  
d'est ideal les flors divines,  
si esbarsers, per tot, i espines  
les volten per desventura.  
Ah! no, no... Deu-les a qui  
pot, sens clavarse'n, cullir-les,  
i si pot Don Pons tenir les  
costant-me la vista a mi.  
Si 'l matarm aplaca en vós  
aquesta set de venjança,  
si morint tinc esperança  
d'un sol recort amorós,  
i si ma mort calma l'ira  
que per mi us inspira Vic,  
amb cor lleal des d'ara us dic,  
seguint l'afany que m'inspira,  
que mentre 'm deixi 'l dogal  
sols de vida una esperança,  
beneiré vostra venjança  
en les forques de Monral.  
Oh! ¡Basta ja, per pietat!  
Vos volía jo indefens  
i veniu dels sentiments  
més lleals i nobles armat.  
Oh! Calleu, no us vull sentir;  
temo que 'm convenceríeu,  
i no ho vull. Vós sols deuríeu,

ELISEN.

callar, combatre i morir.

La espasa.

MIQUEL La espasa. (*Que la desenvaina.*)

ELISEN. Ah! (*Prenent la seva.*)

MIQUEL Però es sols per a rendir-la.

ELISEN. No voleu, ardit, tenir-la.

MIQUEL Sempre aixís per vós caurà.

(*I la tira als peus d'ella, amb calma.*)

ELISEN. ¿Còm, doncs, vos daré la mort?

MIQUEL Com volguèu; pe'l cor que abraça

l'acer de la vostra espasa

serà un fret consolador.

ELISEN. ¿I això heveu de mi pensat?

Elisenda no assessina.

MIQUEL El que ella per mi destina

sempre es la felicitat.

ELISEN. Oh! Aquest home tornaria

mon odi encara en amor.

¡Don Guillèm!

MIQUEL Fins son rencor

veu per mi es que m'extassia.

## ESCENA XVI

*Dits, DON GUILLÈM; darrera, ARMENGOL*

GUILL. Senyora...

ELISEN. Vassalls d'Ausona  
per pendre al Veguer de Vic.

(*Guillèm es retira saludant.*)

MIQUEL Ah!

ELISEN. Així acaba l'enemic  
que l'acer al batres dona,  
més que ell voleu el dogal;  
més que mort lleal, deshonrosa;  
troveu-la, doncs, afrentosa  
en les forques de Monral.

MIQUEL ¡De Bellmunt, Verge María,  
ampareu-me amb vostre amor!

(*Dant un reliquiari.*)

ELISEN. Oh! ¿Què heu dit?

MIQUEL Cridà 'l favor  
de la que 'ls meus passos guía.

ELISEN. ¿I es reliquiari d'argent?  
MIQUEL És recort sant d'una mare.  
ELISEN. ¿I aquest prec que heveu dit ara?  
MIQUEL És el prec d'ella.  
ELISEN. Al moment  
torneu-lo a dir, per favor,  
per si es que bé no 'l sentia.  
MIQUEL De Bellmunt, Verge Maria,  
ampareu-me amb vostre amor.  
ELISEN. Oh! Armengol. (*Que ara ha sortit.*)  
ARMEN. Senyora!..  
ELISEN. Guarda  
al Veguer, fins que marxem;  
salva'l quan ja lluny siguem,  
i el lliurà a Don Pons retarda.  
MIQUEL ¿Més, perquè ara obrèu així?  
¿Per què?  
ELISEN. ¿Per que es ordre seval  
(*Lluitant, mirant el roser.*)  
MIQUEL Més...  
ELISEN. Venen.  
MIQUEL Oh! (*Se'n và amb Armengol.*)  
ELISEN. ¡Mare meva,  
vós heveu vensut amb mil

## ESCENA XVII

ELISENDA, DON GUILLÈM *i* vasalls.

(*Entren calurosos i queden sorpresos al veure a Elisenda sola.*)

GUILL. ¡El Veguer!  
ELISEN. L'he custodiat  
(*No podent parlar d'exitada.*)  
i no'n cal ja vostra espasa...  
(*Oh! Deu meu, el front m'abrassa.*)  
GUILL. (¿Què és el que aquí haurà passat?)  
ELISEN. Vós heveu complert com cal  
missió tant noble i honrosa.  
Dèm l'assalt, i es vostra esposa  
Elisenda de Monral. (*S'en và.*)  
GUILL. Oh! ¡L'ha salvat! ¡L'ha salvat!  
Més dins del castell es trova,  
queda't i dònane'n nova  
dalt la muralla apostat.

Jo amb ella vaig ara a Vic;  
si el Veguer te de salvar se  
quan creurà aquí sol trobar-se,  
el salvarà 'l seu amic;  
tú, al veure'l, fes-me senyal  
i el com ha de ser atina;  
com sempre, toc de bocina  
i alsà 'l pendó de Monral.

*(El vassall indica que obeirà, i desapareix per la porta de la torre.)*

Ja està tot aparellat  
i esperant el seny del lladre;  
treu els caballs de la cuadra.

*(Toca el seny del lladre.)*

El seny del lladre; al combat.

*(Se'n và seguit dels seus, pe'l cantó que convinga.)*

## ESCENA XVIII

GRAU, i els frares d'avans.

*(Surt, i després d'haver mirat per tot, diu, amb molta precaució.)*

GRAU

Ni amb el trepitx del avís  
i al ser-hi... aquesta es la guerra,  
mà al punyal, hàbits a terra,  
i es vostre 'l pont llevadís.  
No per allà, per est cantó,  
a on pocs homes d'armes veia.

*(Els frares s'en van pe'l pont llevadís.)*

Jo vaig a veure què feia  
aquell guaita amb el pendó.

*(Se'n torna amb precaució per ont havia sortit.)*

## ESCENA XIX

DON MIQUEL i DON PONS

MIQUEL  
PONS

Més ¿quí us ha lliurat?

En Grau,  
que ara aquí es la Providencia.

*(Des de 'l moment que ells surten es veu en la muralla als vassalls de Don Guillèm, que cautelosament els va espiant i seguint des de dalt, caminant cap al costat.)*

MIQUEL Jo, primer que la clemencia,  
d'aquest secret vull la clau.  
PONS No: salveu-vos, per pietat,  
traidor als meus jo us ho dic,  
els senyors asaltèm Vic  
i vós deveu sé al combat.

Perquè en mig de la batalla  
on mai faltà 'l cavaller,  
no vol l'amic que 'l Veguer  
no 's presentí en la muralla.

MIQUEL I no m'ho haveu dit avans.

PONS Per no fer traidò al amic.

MIQUEL Oh! Sí, sí; el Veguer de Vic  
deu anâ amb els vigatans.

I allí vostre valor fer  
trovarà, si el triomf es dona,  
entre les cendres d'Ausona,  
les cendres del seu Veguer.

PONS Així es com vull vostre cor.

MIQUEL Marxèm prompte.

PONS Jo us ho só 'l guía.

*(Van a marxar quan apareix el vassall dalt la muralla i clavant el pendó toca la bocina.)*

MIQUEL Ah!

PONS

*(De prompte, darrera el vassall, s'alsa Grau, donant-li una punyalada, i l'estèn.)*

GRAU ¡Aixís mort la traidoria!

MIQUEL ¿Qué passa, Grau?

GRAU Què es ben mort

i que no podeu fugir;  
pendó i toc eren la senya  
que amb quí així en morir s'empenya  
debien ells convenir,  
i ara, voltat el castell,  
torneu aquí per la mina,  
des de l'arbreda veína  
Don Guillèm i homes amb ell.

MIQUEL ¿l creu deturar-me aixís?

PONS ¡Pe'l cel, Veguer!

*(Abrassant-se amb ell violentament de mane-*



*ra que'l Veguer no pot desferse'n per més que fa.)*

GRAU                                   Conteniu-lo!  
MIQUEL                               ¡Pe'l cel, Don Pons!  
GRAU                                   Deteniu-lo!

*(En aquest moment se sent un toc de bocina i comensa a aixecar-se el pont llevadís.)*

Ah! *(Amb goig immens.)*

PONS                                   ¿Què es?           *(El pont puja majestuós.)*  
GRAU                                   El pont llevadís.

MIQUEL                               Pe'l cel, que's va ja a tancar.

PONS                                   Per ell, que's la mort segura.

MIQUEL                               Que'm deshonra qui m'atura.

PONS                                   Perquè aixís vos vull salvar.

MIQUEL                               Deixèu!

*(Podent-se desfer d'ell corre cap al pont i al arribar-hi i trovant-lo ja alsat, es detura violentament, figurant que anaba a caure al fons.)*

Ah!           *(Retornant amb desesperació.)*

PONS                                   Tancat!

GRAU                                   Alsat!!

MIQUEL                               ¡Oh, maleída! ¡Per ma vida!...

PONS                                   No, don Miquel.

MIQUEL                               Maleída,  
Don Pons, la vostra amistat.

PONS                                   Oh!

MIQUEL                               ¡Una escala!

GRAU                                   ¡No pct ser!  
l'aigua baixa umplint ja 'ls fossos.

MIQUEL                               Oh! Vic! Vic! Si no's fa trossos,  
es bronse 'l cor del Veguer.

## ESCENA ÚLTIMA

*Els mateixos, ARMENGOL, al fi GUILLÈM seguit de ballesters.*

ARMEN.   Oh! Grau, salva't, per pietat;  
Don Guillèm ha sapigut  
que tu allavors l'has vensut  
i amb els seus torna aviat.

GRAU Més ¿per on alsat el pont?

ARMEN. Per el camí de la mina.

PONS Ja els sent que pujen.

MIQUEL Ah!

ARMEN. Vina.

Jo puc salvar-vos.

PONS ¿Per ont?

ARMEN. Dins d'aquesta torre hi ha un' altra mina ja obstruïda; traièm els rocs desseguida, va a Gurb, i vos salvarà.

GRAU Baixeu-hi vosaltres dos,

*(A dos vigatans, que en aquest moment passen pe'l seu costat, i al sentir l'ordre desapareixen.)*

feu-ho, mentres el detinc,  
per daus temps, i després vinc  
per salvar-me, junt amb vós.

*(I desapareixen, menys Armengol que ha entrat a la torre, tancant la porta darrera d'ells, en el moment en que obrint-se la mina d'enfront, apareix Don Guillèm i els seus.)*

GUILL. Oh! Ell mateix se 'ns ha tancat sens sortida.

*(I amb sos soldats es precipita cap a la porta de la torre, quan tot d'una apareix Grau en el pedernal sospesant un roc inmens damunt la porta; els deté horrorisats.)*

ARMEN. Deu no ho fassi.

GUILL. ¡A ell!

GRAU Enrera!

TOTS Oh!

GRAU El que passi,  
sota 'l roc queda aplastat.

GUILL. Miserable! Fletxes!

*(Els ballesters desapareixen, i les fletxes les reb el pedreral, sens ferir a Grau.)*

GRAU Oh!

¿Creieu les pedres tan fluïxes?

ARMEN. Don Guillèm, aquestes bruïxes  
li han de ser la perdició.

---

---

## ACTE TERCER

LA MATEIXA DECORACIÓ

### ESCENA PRIMERA

ARMENGOL i GRAU

- GRAU       ¿Doncs, què hi vols fê? Aquí veuràs:  
              ahí, el castell era vostre.  
              Doncs avui, ja hi som, i es nostre;  
              coses del món ¿què hi faràs?
- ARMEN.      ¿Però còm? ¿Per què ha sigut?  
              Si jo fins crec que somnío.
- GRAU        Es què això era un desafío  
              i ta mestressa ha perdut.  
              Després que 'l Veguer, mon amo,  
              vaig salvar amb son company,  
              jo, seguint sempre amb afany  
              dels acudits que jo 'm tramo,  
              vaig baixar per dins la torre,  
              vaig fugî amb ells per la mina,  
              i camina que camina,  
              fins que vam trepitjar sorra,  
              i vam notâ, al trepitjar-la,  
              que ja erem a passâ el riú,

- cap dels tres per cap motiu,  
va dî per rê al altra parla  
Debíen semblar tres muts.  
EREM tres homes prudents.  
Allavors pe'ls seus intents  
els dos nobles, resoluts...
- ARMEN. ¿Els dos nobles?  
GRAU Sí; Don Pons,  
d'Altarriba i el Veguer.  
Veies si més se'n pot ser,  
tots dos nobles i dels bons.  
¿Què 't penses que no se 's noble  
sino essent senyor feudal?  
ARMEN. Bé ho creia.  
GRAU Doncs creies mal.  
El Veguer ne's tant, i doble.  
Aixís es, que, com ja he dit,  
al sê els dos nobles allà  
Don Pons va donar la mà  
al Veguê, i tot entristit,  
va dir: «Des de aquest punt calla  
l'amor que sento per tú;  
ara, lliures, cada hú  
dugui als seus a la batalla.»  
Va dî, i vàrem encaixar;  
Don Pons va tornâ enderrera;  
l'amo i jo per la dressera  
fins a Vic no vam parar;  
i tot just de la muralla  
guarniem els pedregals,  
quan veièm a n'als feudals  
que ja'ns presenten batalla.
- ARMEN. Prou que ho sé; i que la manaba  
la pubilla del castell.  
GRAU I Don Pons, com ella, ell  
als vostres entusiasmas.  
Més ni tot el valor d'ella,  
ni el valor d'ell, va bastar.  
Els de Vic varem guanyar  
tant bé i amb tant bona estrella,  
que, baixant per la muralla,  
al volê ells assaltar Vic,  
no vam deixâ un enemic  
viu sobre 'l camp de batalla.  
Vam fê als feudals pressoners,  
els hi vam prendre 'ls pendóns,

i perque aquestos baróns  
vejessen si som guerrers,  
amb la batalla campal  
no vàrem contentar-nos  
sino que vam ajuntar-nos  
i vam assaltar Monral.  
Perquè 'ls d'aquí Vic volem,  
al castigar la malícia,  
que aquí 's faci la justícia  
ja que d'aquí 'l mal rebèm.

ARMEN. Doncs, es a dir que 'l Concell...

GRAU Ara es a dins, judicant,  
judicant i sentenciant.

Ja n'han penjat un parell.

ARMEN. Però no sent presonera  
la pubilla de Monral,  
ja no haig de tèmer cap mal.  
Ella vè per la fal'lera  
de que Don Pons està près,  
i com es cosa sabuda  
que si de parer no muda.  
ja els dos s'havien promès.  
I per salvar-lo venim.

GRAU I tú t' has deixat pescar  
venint-la aquí a acompanyar...

En fi, veurèm com n'eixim.

ARMEN. Massa que ho sê, però fill,  
jo ahí amb tot aquell gavell  
em vaig quedâ aquí al castell,  
i al punt de venî el perill  
d'anar-lo a assaltar vosaltres,  
veig que la pubilla arriba,  
i diu: — Han perdut, só viva,  
però havem perdut nosaltres  
i havem de deixâ 'l castell  
perque'l venen a assaltar;  
tú, Armengol, a acompanyar  
em vindràs, com a més vell,—  
i vam fugî amb dos caballs,  
ella i jo, quan al sé a una hora  
que fugîem, ve un que plora,  
dient un de sos vassalls  
que era Don Pons presonê.  
I aquí va entrar la fal'lera,  
i aquí 'ns tens, tornant enrera,  
per salvâ aquest cavaller.

GRAU           ¿I has vingut tot disfressat?  
ARMEN.        Tenint por d'una tunyina,  
                  he prèrs una barretina  
                  i el que veus, i m' bo he posat.  
GRAU           Veniu com parlamentarís  
                  i això us salvarà potser.  
                  Calla!  
ARMEN                 ¿I això?  
GRAU                         Es el Veguer.  
ARMEN.        Doncs no siguèm ordinaris.

## ESCENA II

*Mateixos i MIQUEL*

MIQUEL        Grau!  
GRAU                 Senyor.        (*Descubrint-se els dos.*)  
MIQUEL        (*Sorprès, veient a Armengol.*) Ah! ¿Vós aquí?  
ARMEN.        I amb la noble Baronesa.  
MIQUEL        ¿Amb ella?  
ARMEN.                 Sí.  
MIQUEL                         (¡Oh, sorpresa!)  
                  ¿I còm heu pogut venir?  
ARMEN.        El vestit de vigatà.  
                  Ella amb un vel ben cuberta  
                  i buscant la part deserta  
                  que millò aquí 'ns pot portà,  
                  hem vingut, sens que ni un mot  
                  ens diguessin dins ni fora.  
MIQUEL        (Oh! Una dòna quan adora  
                  se sent amb forces per tot.)  
                  ¿I a ont es ara?  
ARMEN.                 A la creu  
                  l'he deixada, agenollada,  
                  i resant, perquè apiadada  
                  la vostra ànima a sa veu,  
                  li concedeixi 'l favor  
                  d' una audiència.  
MIQUEL                         (¡I ho demana  
                  la que sab que en mon cor mana!)  
                  Vés, i que vinga.  
ARMEN.                         Senyor...  
MIQUEL        ¡T'he dit que vinga aviat!

ARMEN. Més si alguna bruixa fés  
que 'l poble la conegués...  
— perquè l'han vista al combat —  
i 'ns volgués matâ a tots dos;  
Jo tinc por.

MIQUEL Si; més segura  
vindrà amb tú. (*A Grau.*)  
Si algú hus detura,  
coneixent-la, fós qui fós,  
digues que 'l Veguer de Vic  
la protegeix i l'ampara,  
i que sols oblit vui ara,  
que 's ja vençut l'enemic.

ARMEN. Oh! no, no; anant amb ell rai.  
Com que les bruixes l'ajuden.

MIQUEL Mentres les ordres no 's muden,  
amagueu-vos.

ARMEN. Ai! ai! ai!  
¿Volèu dir, doncs, que potser?..

GRAU Ja! ja! ja! ja!

MIQUEL Si 't vejessin  
no fora estrany que 't penjessin  
com a criat del cap primer.

ARMEN. Ai! ai! ai! ai!

GRAU Ja! ja! ja!

Armengol. (*Cridant-lo, quan va per a sortir.*)

ARMEN. ¿Em crides?

GRAU Vina.

(*Armengol s'hi acostà, i Grau traient-li la gorra, li diu.*)

Deixa aquesta barretina.

Si ets cobart, no ets català.

(*Li pren la gorra, guardant-se-la al cor de la manta, i Armengol se 'n và.*)

### ESCENA III

MIQUEL i GRAU

MIQUEL Ben dit, Grau.

GRAU Oh! Per dir coses  
ben dites, veniu a mi.

MIQUEL I per fer-les; perquè ahí

- en vas fer de portentoses.
- GRAU I, oh! si hagués fet fret,  
puig jo en sentint calor fort,  
ja ho sabèu, soc home mort.
- MIQUEL Donques, amb caló ho has fet.
- GRAU ¿Però i vós? ¿Còm es que esteu  
més trist, avui que 's el dia  
de que tot siga alegria?
- MIQUEL No'n facis càs, es fat meu.
- GRAU ¿Més, què?
- MIQUEL No ho vulgues sabê.  
I el vel que aixecaves deixa,  
si al etzar, per sort, s'esqueixa,  
més mal al cor s'ha de fer.  
Sols per mi 't suplico això:  
que la meva desventura  
no augmentis amb l' amargura  
de que 't vegés trist per jo.
- GRAU ¿I no hi ha, per sort de Vic,  
esperança de bonança?
- MIQUEL La meva sola esperança  
es el dard d'un enemic.  
Vés, i mentres de la creu  
dús aquí a la Baronesa,  
vès si es l'ordre ben compresa,  
i si Don Pons amb mi 's veu.
- GRAU Més, si jo...
- MIQUEL ¡Obeeix-me i vés!
- GRAU ¡Sort perduda i malaurada!  
Per sentir-li una riallada,  
ploraba jo sempre més. (*Se 'n va.*)

#### ESCENA IV

DON MIQUEL

- MIQUEL ¡Pobre Grau! ¡Per què estic trist!  
¡Natural és si compara!  
Ell em veu com em veu ara,  
i m'ha vist com ans m'ha vist.  
Ell m'ha vist quan era 'l cor  
camp preuat de l' alegria,  
i ara 'm veu al sê 'l nou dia





Estès l'èxercit feudal  
tot al entorn per la plana,  
ho ha manat la capitana  
i 'ns hem llensat al assalt.  
Al sò de trompes guerreres  
i estandarts lluint-ne com gales,  
hem agafat les escales,  
hem preparat les pedreres,  
hem batut amb furia el mur,  
hem vist que no'ns contestaben,  
i que d'això hus espantaben  
havèm cregut ben segur.  
Silenci hem manat llavors  
i hem avansat en silenci;  
— L'assalt, — diu ella, — comensi —  
i han palpitat tots els cors.  
No es sentia ni 'l trepig,  
la lluna llua en les gales,  
hem apoiat les escales,  
no hem respirat de desig.  
I quan ja davem l'assalt  
veiem ratlles carmesines  
de les vostres barretines,  
que s'apareixen a dalt.  
No fa un crit com aquell crit  
la tempesta quan udola,  
era allò el trò que rodola  
pe'l Montserrat sent de nit.  
I com si est crit fós l'heralt  
d'estermini i de venjança,  
ha comensat la matança  
amb la defensa i l'assalt.  
El terretrèmol per tot  
corría 'ls murs fent a trossos,  
i els morts cubrien dels fossos  
ja 'l pedregàm entre 'l llot;  
passen l'escala amb treball,  
si alguns pujen amb les masses,  
els enfilais de corasses  
van rodolant fosso avall;  
van batent-se, aixís irats,  
ni tant pès per ells es gaire,  
i jo he vist escala en l'aire  
amb els guerrers agafats.  
Oh! quin burgit. ¡Deu del cell  
Les fletxes, brunsint, passant-ne,

les llambordes, rodolant-ne;  
la pols, tapant com un vel;  
les llanses, fent com canyars;  
els pendóns tots ondejant-se,  
el somatén, mai parant-se;  
l'espuntament de tant darts.  
I en mig de tal confusió,  
i *ais!* i crits i prec i tocs  
i rodolament de rocs,  
sentim com una remô,  
veièm baixâ un munt brillant  
que 's ja dels nostres les ruines;  
darrera ells, les barretines  
confont-se i rodolant,  
i, després d'un quart, als fossos  
abraonant-se o veient alt,  
o bé flama o bé punyal  
o bé roc o bé home a trossos.  
El bruït debilitat  
ha cedit; la matinada  
s'aixecat pura i rosada,  
tot Vic victoria ha cridat.  
I entre repics de campanes,  
i cantarelles d'aucells,  
i els olors de rics ramells  
de les hortes de la plana,  
quan el sol ha estat ben alt,  
com del cel, encesa teia,  
ha mostrat que ja allí jeia,  
vensut, l' exèrcit feudal.

MIQUEL Oh! gracies, gracies, Don Pons.  
PONS Com ha estat, forsa es-que's diga.  
MIQUEL I llealtat aixís m'obliga  
a que us donga explicacions.  
PONS Diguèu.

MIQUEL Havent-vos jurat  
que jo 'l secret no diria,  
dintre de mi el comprimia  
fins en Vic havent entrat.  
De les emocions d'avans  
fadigat aixís pensaba,  
i com res per fê 'm restaba  
m'he entregat al fí al descans.  
Per tenir-la en cas aprop,  
m'he adormit prop de l'espasa,  
quan en la porta de casa

em desperta fort un cop.  
No he dit res, creient que res  
fora de tal cop la causa,  
quan tot repetint-se amb pausa  
han arribat fins a tres.

I al mateix temps, una veu  
penetrant i pura i clara,  
ha dit: «Desperta't, ja que ara  
tens l'enemic aprop teu.»  
Saber vull qui 'm diu això,  
salto, obro 'l finestral,  
pe'l carrer de baix ni dalt  
no's sent pas veu ni remò  
I creient avís del Cel  
aquella veu ignorada,  
la defensa he preparada  
que ha estat per vós tant crudel.

PONS

No era per nós causa santa  
quan Deu l'ha amparada així.

MIQUEL

Sant Pau Narbonés aquí  
vingué un cop, i ditxa tanta  
li donà l'aculliment,  
que tot Vic ara suposa  
que 's sa veu miraculosa  
a n' aquell favor atent.

PONS

I vós m'ho haveu explicat  
per si jo de vós dubtava.

MIQUEL

El recel mon cor minaba.

PONS

Jamai de vós he dubtat,  
i encara que sapigut  
hagués que 's deia el secret,  
mai de vós creuré que fet  
amb mal art hagués sigut.

MIQUEL

Oh! Pons, tanta d'amistat  
val per mi més que la vida,  
que sens goig per lo afligida  
serà, si no us veig salvat.

PONS

Jo per ella i per l'amor,  
que aixís sia amb ansia espero.

MIQUEL

Home sou, no considero  
que hos puga abatre 'l temor,  
i dient-vos la veritat,  
veig perill en que 'l Concell  
no 'm deixa a mi estar amb ell  
perque sab nostra amistat,  
com em sembla misteriós

el que a Don Guillèm escoltin,  
i per Vic lliure així 'l soltin  
mentre hus retenen a vós.  
PONS També per ell, grans dolors  
prevèu l'ànima endolada;  
Don Guillèm té la mirada  
trista i fosca dels traidors.  
Deu ho vol, si m'es fatal  
ampareu-lo en eixa terra.  
MIQUEL Sagrat per Vic, dalt la Serra,  
serà 'l castell de Monral.

### ESCENA VI

DON PONS i ELISENDA

ELISEN. ¡Don Pons!  
PONS Oh! ¡Elisenda meva!  
¡T'ha donat valor l'amor!  
ELISEN. La ternura del meu cor  
per salvar la vida teva.  
Del meu cor que conegut  
mai haguè 'l que s'estimaba,  
fins ara, que m'assaltaba  
el temor d' habert' perdut.  
PONS Oh! ¡Amor meu!  
ELISEN. I quan vensuda  
al tornar de la batalla  
sanguinejada la malla,  
l'honra de guerra perduda  
i abatut de tots l'honor,  
sols he pensat, vida mía,  
que per desdita perdía  
la ternura del teu cor.  
PONS Oh! sí, sí. ¡Pobre amor meu!  
com jo sents i com jo estimes,  
per xò que al meu t'aproximes  
mon cor estima a n' al teu.  
Jo al pensar en ta passió  
per el plor que ara 'l cor trenques,  
quan he vist volant les llenques  
del meu esquinsat pendó,  
sols he vist plorant els llassos

- desnuats de nostra ternura,  
sols he vist, per desventura  
i sens abraçar-me, els brassos.
- ELISEN. Així ha estat amb mon honor  
i amb ma ira i ma venjança,  
quan perduda la esperança  
caigué amb mi al mar de l'amor,  
tot en mí amor s'ha tornat  
dins d'ell tot dulcificant se,  
que, perdut tot, va destriant-se  
dins la seva immensitat.
- PONS ¿I has calmat per mon amor  
fins ta venjativa furia.
- ELISEN. Sí; perquè ara fora injuria  
fins per a l'ombra del mort.  
¡Perdono, mare, ho decretes!  
¡Secret que no pots saber! (A Pons.)  
Dú un escut per mi el Veguer  
que n'espunten mes sagetes.
- PONS I est escut es l'amistat;  
tú, d'ira, fet el cor brasa,  
em vas fer pendre l'espasa  
per a matar-lo en combat.  
I ma espasa no ha pogut  
enrogir-se amb sang preciosa;  
es una prova amistosa  
que dà al amic he volgut.
- ELISEN. Oh! no, Don Pons, no; es ara  
més providencial el fet.  
No puc dir-t'ho, es un secret  
que no'm perteneix encara.  
Ara pensèm, mon amor,  
en que ta vida s'olvida.  
¡Ta vida, Pons, que's la vida  
de la vida del meu cor!
- PONS ¿I què 'm fa an a mi morir?  
¿Què 'm fa a mi si això sentia  
i per sort meva moria  
podent sempre això sentir?  
¡La mort! ¡Què vinga la mort!  
Moro, avui, ric d'esperança,  
i tal volta retardant-se  
moriré amb la mort al cor.
- ELISEN. Oh! no: recorda l'història:  
Les campanetes, son flors,  
si avans tocaben a morts

s'han posat a tocâ a gloria.  
I si a tocâ a morts ja van  
ara per nostra desditxa,  
per mos plors, canviant-se en ditxa,  
prompte a gloria tocaràn.  
Seguint del somni els recorts  
seguiràn bé aixís sa historia.

*(Les campanes de la Seo es posen a tocâ a morts.)*

ELISEN.

Ah!

PONS

ELISEN.

Sí, sents? Toquen a gloria.

PONS

No! Escolta: toquen a morts.

A morts, sí... Ah! no, que hi toquin.

*(Acudint-li una idea i horrorisant-se.)*

Oh! ¿Còm, al toc que he sentit,  
fins ara no han acudit  
recorts que tèm que m'aloquin?

¡La vida! No: si de mort  
salvem la seva i la teva,  
jo 'm perdré aquí, vida meva,  
en la soletat del cor.

Tú a un rival amb fè has promès  
la teva mà desitjada,  
i li has de dar si salvada  
ne fós la vida dels tres.

¡No, nol que vinga la mort  
trencant, irada, aquets llassos;  
primer la mort, que 'n el brassos  
veure't jo d'un altre amor.

ELISEN.

Maleit anel de venjança  
que aixís ma ditxa ha trencat.

PONS

Maleit anel de pietat  
que aixís mata ma esperança.

ELISEN.

La vida es ser d'ell esposa.

PONS

La vida es dar-li jo a n'ell.

ELISEN.

La mort em pren cor tan bell

PONS

La mort la glassa amorosa.

ELISEN.

¿Què fè en la lluita fatal?

PONS

¿Què fè amb l'afany que sufreiro?

ESCENA VII

*Els mateixos, i DON GUILLÈM*

GUILL. Salvar-vos!

ELISEN.

Ah!

PONS

GUILL.

I jo cedeixo

tots els meus drets de rival.

PONS

Vós?

GUILL.

Jo, sí: ha tocat a morts  
de dalt la Seu la campana,  
i en les forques de la plana  
s'han escrit ja nostres sorts.  
Jo en aquets suprems moments  
crec la Providencia ofesa,  
em sento l'ànima presa  
dels crudels remordiments.  
I veient l'amarç dolor  
de vostra vida salvada,  
per veure a un altre entregada  
la ternura del seu cor,  
vos dic: Elisenda, anèu;  
el suplicar no deshonra;  
jo iós el Veguer de l'honra  
de si axí humillada 's veu,  
nos concedirà 'l perdó,  
calmant la nostra amargura,  
gosarèu de la ternura  
d'aquesta santa passió.

I jo, oblidant que jurar  
vau, un dia, ser ma esposa,  
vos veuré amb goig, amorosa,  
pujar amb ell al altar.

ELISEN.

Oh! ¡Don Guillèm! Nos salveu.

PONS

Nos tornèu així la vida.

ELISEN.

Que sou noble 'l cor em crida.

PONS

I jo he dubtat, perdonèu.

GUILL.

El Veguer. (*Com si el sentís venir.*)

ELISEN.

Ah! El Veguer.

Que no'ns vegi junts encara.



POÑS Anem, doncs.  
GUILL. (Que 'm salvin ara,  
després ja se 'l que haig de fer.)  
(Se 'n van els dos.)

### ESCENA VIII

ELISENDA, DON MIQUEL i GRAU

(Ella es posa 'l vel i s' aparta.)

MIQUEL M'hi va tant, Grau, com la vida.  
No 't moguis mai d'aprop d'ell  
i tot fallo del Concell  
veiam si 'l se desseguida.  
(No'm deixa viure 'l temor  
de perdre tan rica prenda )

ELISEN. ¿Em coneixèu? (*Descubrint-se.*)

MIQUEL Oh! Elisenda!  
(¿Deu meu, què'm sento jo al cor?)  
Diguèu, ¿què voleu de mi?

ELISEN. Què no mateu ma confiança,  
vinc per la meva esperança  
que 'l Concell em guarda aquí.  
Vinc perquè 'm tornèu l'amor  
que aquí he perdut, afligida;  
vinc perquè 'm salveu la vida,  
que es la vida del meu cor.

MIQUEL Oh! callèu!

ELISEN. Veguer!  
MIQUEL Mai més,

si es que així 'l voleu salvar,  
em diguéu que l'heu d'amar,  
pe'l que succeir poguéu,  
perque fins sabent que 's ell,  
al sentir ma gelosia,  
cegat d'ira, el donaria  
a les forques del Concell.

ELISEN. Oh! ¿Què heu dit?

MIQUEL (*Horror en sí mateix.*) Oh! ¡No, no, no!  
No ho he dit... Es un deliri  
que impensat... per darm' martiri,  
m'ha aconsellat la passió.

Parlèu, i os juro escoltar,  
seré 'l cor i la consciencia.

ELISEN. Més, primer per la clemencia  
vull vostre cor preparar.

MIQUEL Diguèu.

ELISEN. Mentre ira i venjança  
mon trist pare 'm demanaba,  
ma santa mare 'm besaba  
somialt sempre a ma esperança.  
— ¡No 'l vengis, no, filla meval —  
amb dols afany sempre 'm deia,  
i a la besada, somreia,  
que jo tornaba a la seva  
Un cop que aixís em besaba,  
li 'n dú un patge un pergami;  
l'obra, el mira, i al llegí  
noto jo que s'esglaiaba.  
—¿Perquè, mare, aquest fatic?—  
li vaig dir, plorant, tot d'una.  
—Vina, filla; en sent nit bruna,  
avui hem d'anar a Vic.—  
I la nit vingué; en silenci  
per no ser del pare espiades,  
i per un patge escoltades:  
El camí—va dir — comensi. —  
I per un sender antic  
del Gurri en la salcereda.  
era ja nit fosca i freda  
quan vam arribar a Vic.  
Un patge, al ser al portal,  
ens feu franqueixar l'entrada,  
i per porta alta i cuadrada  
com de castell senyorial,  
a una escala vam pujar,  
ella i jo, d'esglai mig morta,  
al fi vam trobâ una porta,  
vam obrir-la, vam entrar,  
i en un llit de pilóns d'or  
que encara a mos ulls resalta,  
varem veure una malalta  
que ja lluitaba amb la mort.  
Oh! sols l'esperit de venjança  
pot fê olvidâ aquell moment.  
D'una llantia, al mig pendent,  
anaba 'l llum apagant-se,  
i en la fosca penetrant

tremolosa i indecisa  
feia brillâ en la cornisa,  
del daurat, el toc brillant  
els caires dels pilans d'or,  
i, sobre 'l llit que resalta,  
un noi besant la malalta  
ja en els fatics de la mort.  
—Oh!—exclamà, quan ens vejà  
ella, en mig de sa agonía.

—Bé fà qui en el cel confia  
si en el cel confia amb fè.—

I besant amb sant amor  
la cabellera daurada  
del nin que, al llit, abressada  
la tenia entre amarc plor:

—Mirèu—digué—Baronesa,  
l' hereu de la ira fatal  
que 'l castellà de Monral  
damunt son cap te sospesa.

—No!—arrencant en amarc plor,  
contestà ma santa mare—  
hereva meva es la que are  
contempla aquí vostra mort.

Pubill vostre l' hermós fill  
que 'l Baró té per contrari,  
posant-li aquest reliquiari  
el salveu de tot perill,  
i si 'l vejés mai de mort,  
sols diga amb veu inspirada:  
«De Bellmunt, Verge sagrada,  
ampareu-me en vostre amor».

MIQUEL  
ELISEN.

Oh!  
I al nin amb mi abressant,  
plorant, deien nostres mares:  
«Aixís els odis dels pares  
en amor sucumbiràn».

MIQUEL

Oh, jo, com cubert d'un vel,  
veig com hi ereu, com sufrieu.

ELISEN.

Mes que jo cinc anys tenieu.  
Es que hus ho recorda 'l cel.

MIQUEL

Oh!

ELISEN.

Mon cor s'ha desglassat.

MIQUEL

¿I amb l'amor que ara hus exalta  
heu vist al nin?...

ELISEN.

La malalta,  
aquell jurament sagrat

de, com germans, estimar-nos.  
MIQUEL I aplacat vostre rigor...  
ELISEN. Era un segle pe'l meu cor,  
tardà un instant a parlar-nos  
per a dir-vos:— Des del cel  
així ho volen nostres mares.—  
MIQUEL Siga amor l'odi dels pares.  
ELISEN. Fonguis ja del cor el gel  
i diguèm amb compassió,  
dant al cor com joia seva:  
¡Germà meu!  
MIQUEL ¡Germana meva!  
ELISEN. D'ara en avant, tot perdó.  
(*S'abrassen, moment de conmovió i pausa.*)  
MIQUEL Oh!, sí, perdó. Si'l Concell  
ara a Don Pons no perdona,  
del mateix Rei la corona  
em darà perdó per ell.  
Però 'l Concell me'l darà,  
ELISEN. ¿Teniu aquesta esperança?  
MIQUEL Sempre ha sigut ma confiança.  
ELISEN. Que 'l cel ens vulgui amparà.  
MIQUEL Callèu.  
ELISEN. Què?  
MIQUEL Es en Grau que arriba.

## ESCENA IX

*Mateixos i GRAU, amb destrat*

MIQUEL Grau.  
ELISEN. Parlèu.  
MIQUEL ¿Què és?  
GRAU Perdonats.  
MIQUEL Oh! (*Com dant gracies al cel.*)  
ELISEN. Gracies.  
GRAU Sí, tots salvats,  
menos Don Pous d'Altarriba,

ELISEN. Oh! (Amb esglai.)  
MIQUEL ¿Què has dit?  
ELISEN. ¡Verge piadosa!  
MIQUEL ¿Que ha perdonat el Consell  
altres caps, pero no an ell?  
GRAU Així, com dic, ho disposa.  
ELISEN. ¡Deu misericordiós!  
MIQUEL Vina amb mi, Grau, desseguida.  
O jo avui salvo sa vida,  
o avui morim junts els dos.  
(Se'n van els dos. Elisenda abatuda i  
plorant.)

## ESCENA X

ELISENDA i DON GUILLÈM

GUILL. ¡Perdonats, fora Don Pons!  
Serà victòria complerta.  
La esperança a porta oberta  
rebrà avui mes ilusions.  
Don Fadric te 'l meu secret  
i en son silenci confio,  
per que jo en el desafio  
que callés per sempre he fet.  
Altre obstacle era Don Pons  
i ma acusació ara 'l mata;  
temo que 'l rostre 'm retrata  
el goig d' estes emocións.  
El plan es ja combinat.  
Comensèm. Ah! Aquí que plora.  
(Veu a Elisenda.)  
L'etzar la porta a bon hora;  
valor i serenitat.

ELISEN. Tots perdonats, menos ell.  
¿Què per ell sol pot haver-hi?

GUILL. Es, Baronesa, un misteri  
que 'l sabèm jo i el Concell.

ELISEN. Vós?

GUILL. Jo. Sí, jo que he donat  
la, que per dret, mà d' esposa

- em devieu, amorosa,  
quan la vida m' heu salvat.
- ELISEN. Si heu accedit fa un moment  
¿quí d' això dit vos desvía?
- GUILL. És que 'l mal de gelosía  
sols quí l' ha sufert l' entén.  
Per salvar la meva vida,  
arrancant-lo del meu cor,  
he pensat que sens amor  
la arrastraría afligida,  
i ara veig que, ni afligint-me  
ni somrient puc soportar-la,  
vostre amor ha d' animar-la  
per que no visca morint-me.  
Pensaba això quant l' etzar  
que la ventura ara us roba,  
m' ha donat a mi la proba  
amb que a Don Pons puc salvar.  
Dar-la per què 'l rival meu,  
nuant amb ella 'ls vostres llassos,  
vos arrenqui dels meus brasos,  
grandesa es que mai es veu;  
mes dar-la, si 'm jurèu vós  
que serèu, aimant-me, meva,  
per salvar la vida seva,  
fent-me així el ser més ditxós,  
és pe' l cor tant natural  
que avui gosa ell pau ditxosa,  
si demà vol ser ma esposa  
Elisenda de Monral.
- ELISEN. ¡Don Guillèm!
- GUILL. Senyora!
- ELISEN. ¿Haveu  
parlat ja tot quant volieu?
- GUILL. Sí; esperant que respondríeu...
- ELISEN. Què estic en que delíreu.  
Primè a vós vos vaig jurar  
que mà d' esposa us daría  
i mentres se m' exigía,  
mai vaig pensâ, al dit, faltat.  
Mes ara que 'l meu amor  
recobrar pugui, salvant-vos,  
sols horror em feu mirant-vos,  
per que així voleu mon cor.
- GUILL. ¿Voleu doncs que Don Pons moria?
- ELISEN. Primer que, sense ventura,

veure per vós ma ternura,  
viuré plorant sa memoria.

GUILL. l' m tindreu per enemic  
mentres trencats aquets llassos,  
obrirèu d'ell, viuda, 'ls brassos  
al noble Veguer de Vic.  
I jo sol serè l'odiat  
i ell gosarà la ventura,  
mestres que en vostra amargura  
no's veu que ell l' ha sentenciat.

ELISEN. Ell?

GUILL. Sí, ell.

ELISEN. Mentiu.

GUILL. Si ho dic  
es per que així en Vic es pensa  
mort Don Pons per una ofensa  
que ha fet al Veguer de Vic.

ELISEN. ¿I es cavaller qui això 'm diu?

GUILL. I noble qui hus ho assegura.  
Devant Deu, mon llavi hus jura...

## ESCENA XI

*Els mateixos i DON PONS*

PONS Que, com infame, mentiu.  
*(Amb molta ira. Don Guillèm no troba con-  
testa i exclama, fent un esfors.)*

GUILL. ¡Don Pons!

PONS I agraiu que espasa  
no porta aquí 'l presoner,  
si no us dic, parlant l' acer,  
el foc que d' ira m'abrassa.

GUILL. Veig clar, doncs, que haveu sentit  
el que ha dat tanta sorpresa  
a la noble Baronesa.

PONS. He sentit quant haveu dit;  
he sentit quant per ma vida  
el seu amor en compràveu,  
he sentit com insultàveu

una amistat mai mentida,  
i, amb tot l'odi del meu cor,  
he surtit, rebent, per dir-vos  
que jo el que he pogut sentir-vos,  
si Vic no 'm dona la mort,  
vos ho faré repetir  
i amb l'espasa que us traspassi  
el cor, avans que vos glassi  
el fret que porta a morir,  
Al mig d'un roure clavat  
i escarnint vostra agonia,  
a tot qui vos coneixia  
faré veure-us, asombrat,  
per que vegin, com jo us dic  
escupint-vos a la cara,  
el sol traïdor que fins ara  
s'ha vist a l'entorn de Vic.

GUILL.

M'heu conegut per sorpresa  
valdria més que no fos.  
Mes ja que és, fins devant vós  
puc parlâ a la Baronesa.  
Avui Don Pons deu morir,  
i jo, si vull, puc privar-ho;  
no olvideu el recordar-ho  
per si així us pot convenir.  
Ho tinc tot previngut ja,  
no tinguèu en rê esperança;  
quí bé pensa, tot ho alcança,  
sols jo vos puc salvar ja.  
Sols jo, i son les condicions  
de que així us salvi la vida,  
satisfacció ben cumplida  
a deshonroses raóns.  
La promesa franca i lleal  
d'una amistat respetuosa,  
i, amb l'amor, la mà d'esposa  
de Elisenda de Monral.

ELISEN.

Primê el cel caurà a la terra  
ans que vejèu vós això.

PONS.

Gracies.

GUILL.

(A Elisenda.) Es la condició.  
Més si voleu guerra, guerra.

(Se'n và.)



ESCENA XII

DON PONS *i* ELISENDA

- ELISEN. Oh! Don Pons, em glassa 'l cor  
la fredó en que m'ho assegura.
- PONS Pensèm sols en la ventura  
de nostre enllassat amor.  
¿Morir jo? No puc morir.  
Si tots els barons capdals  
i els altres senyors feudals  
que com jo aquí han de venir,  
pe'l Concell son perdonats,  
¿què he fet jo perquè així haver hi  
puga, per mí, tal misteri?  
Eis concellers van errats;  
jo ho esplicaré al Veguer;  
ell, que per ma sort procura,  
veurà nostra desventura,  
obrarà com cavaller,  
i dirà al Concell de Vic,  
responent de ma inocencia:  
que sempre ha estat la clemencia  
el joiell més noble i ric.
- ELISEN. ¡No, Don Pons!
- PONS ¿Què volèn dir?
- ELISEN. Que'l Veguer vist ja al Concell,  
i no torna amb el joiell,  
i'l cor diu que heu de morir.
- PONS Perque li fà dî'l temor.
- ELISEN. Perque aixís, amant, m'ho crida.
- PONS Veurèm com durà la vida...

ESCENA XIII

*Els mateixos i DON MIQUEL*

MIQUEL        No, perquè vos duc la mort.  
ELISEN.        Ah!  
PONS            (¡El Veguer!)

ELISEN.        Oh! No, no s'erra!  
                  Quan estima, no erra mai.  
PONS            (Això m'ompla 'l cor d'esglai).  
                  i veig somrient-ne la guerra).

MIQUEL        Quan jo, per vós protegí,  
                  de Monral ans d'ahí fugia,  
                  al mig del bosc, quan venia,  
                  tot d'una vaig sé ferit,  
                  tornant en mí, en el retaule  
                  fou quan vaig tornâ a la vida,  
                  i poc fonda ma ferida  
                  n'hi he dit mai d'ella paraula.  
                  Quan al haber perdonat  
                  el Concell a tots els nobles  
                  demanant-ne trenta dobles,  
                  dins de Gurb diu que han entrat  
                  i han dit, com ara jo us dic,  
                  com de mí eixint en defensa,  
                  que havèu fet vós una ofensa  
                  al noble Veguer de Vic.  
                  —¿Quina ofensa?— Han preguntat  
                  els cavallers, tots a l'una:  
                  Que a la claror de la lluna  
                  havent-se'ls sis apostat,  
                  han vist com Don Pons pe 'l bosc  
                  una fletxa 'm disparaba  
                  que on va ferir-me 's clavaba  
                  havent-me estès en lloc fosc.

PONS            Mentiu!

ELISEN.        Oh!

MIQUEL        Així, ab veu tan lleal  
                  ho he dit jo, pe 'l que m'inquieta,  
                  quan m'han dat esta sageta  
                  de la marca de Monral.



PONS pujo a manar en nom d'ell.  
Al menys així haurà acabat  
tot d'un cop tanta amargura.  
ELISEN. ¡M'entrego a tú, reina pural  
¡Si vols, tú, tindràs pietat!  
PONS Estic a tot disposat.  
GUILL. Per el que's pogués ocorre  
porteu-lo, prè, a la torre.

### ESCENA ÚLTIMA

*Els mateixos, GRAU i ARMENGOL*

GRAU Deixeu-lo aquí en llibertat.  
TOTS Grau.  
ARM. (Quan jo dic que es bruixot).  
GUILL. ¿I qui aixís mana al Concell?  
GRAU L'ordre que ara hus ha dat ell.  
Qui al bon fi và, tot ho pot.  
GUILL. ¡Maleida sort!  
MIQUEL Es vritat.  
ELISEN. ¡Gracies, gracies, Verge pural  
MIQUEL Ja'l plor cambia en ventura.  
PONS El cel, al fi, 'ns ha amparat.  
GRAU I es ben cert que ha estat el cel,  
i res més pot sê, esplicant-ho.  
ARM. I ell ho provarà, contant-ho,  
perque en rê us quedi recel.  
GRAU Quan jo an al senyor Veguer  
tan desesperat he vist,  
corrent per 'qui fora, trist,  
no sabia ja que fer,  
quan veient per ell fatal  
que perdés Don Pons la vida:  
—No hi ha més—dic—desseguida  
cap al Concell, i a salva 'l.  
—No es ignocent—m'han respost.  
—Que sí—Que no; s'ha provat  
bé sa culpabilitat  
i no's pot salvâ a tant cost.  
—¿Però no es ben trist que així

morir dega la consciencia?  
—Provat fins a la evidencia  
ningú'ns ho pot contradi;  
tenfm les probes, i a més,  
de la lluna a la claror,  
sis han vist com ell, traidor,  
del bosc fugia després. —  
Jo, llavors, he pensat bé;  
m'aturo, i crido tot d'una:  
—¿A la claror de la lluna?  
Si no'n feia ¿còm pot sê?—  
Ah, fillet de Deu, què he dit.  
—I té rahó; això es vritat.  
Ningú hi havia atinat;  
Vinguen els sis tot seguit. —  
Els ho diu-hen, s'han confós,  
han negat el què juraben  
i han dit que ells sols ho afirmaben  
perque'ls ho feïeu fer vós.  
Jo?

GUILL.  
MIQUEL  
PONS  
ELISEN.  
GRAU

Que es providencial.  
Ja pe'l cor no hi ha amargura.  
Ja, per fi, hem vist la ventura.  
Obeïu, donques, com cal;  
perque es l'ordre del Concell,  
per fé odiâ crims com aqueixos,  
que ara vosaltres mateixos  
el portarèu pres an ell.

GUILL. (*Escorregut*). Oh! ¿I no s'obra aquí la terra?

ARM. ¿Heu vist les bruixes? Cucut!  
PONS Guerra, heu dit; guerra ha sigut,  
i vós heu perdut la guerra.

ARM. (¿Veiàm, sense bruixes, ara  
si aquí passaria això?)

MIQUEL Ditxosa en vostra passió  
podeu ser, senyora, encare.

Jo guardaré com recort  
aquesta fletxa preciosa.  
(No li digueu que amorosa  
ja'n porto un altre en el cor).

ELISEN. (*Sonrient*). (Be; l'olvit l'arrencarà).

MIQUEL (Ho dubto jo). I, Altarriba,  
pensèu que una ditxa arriba  
quan l'altre ditxa se'n va,  
i si vostre orgull feudal  
ha abatut l'host vigatana,

¿quí més ventura demana  
que aquest amor celestial?  
(*Remor dins com si fessen alguna manifestació, etc.*)

ARM.  
GRAU

Ah! La festa, ja.

El Concell

ho ha manat, entre ordres varies;  
gran sortija, i lluminaries  
cel·lebra avui jorn tan bell.  
I per Sant Pau Narbonès,  
quan farèm la professó,  
com en commemoració  
de miracle tant entès,  
els capellàns amb la creu,  
al portal de casa vostra,  
daràn tres cops, com a mostra  
dels tres cops que ja sabèu.

ELISEN.

Per això en les vigatanes  
tant de goig es manifesta;  
per això anèm tots de festa,  
per xò toquen les campanes.  
Per això i perquè la historia  
fan aixís dels nostres cors,  
si avants han tocat a morts,  
ara amb tots toquen a gloria.

MIQUEL

I aixís, quan del temps antic  
els vinents contin grandeses,  
podràn di, entre ses proeses,  
les d'aquest Concell de Vic.

FI DEL DRAMA











CATALEG de les obres de Frederic Soler (*Pitarra*)  
 que's troben de venda a la *Llibreria de Bonavia i Duràn*,  
*carrer Boqueria, 20. Barcelona.*

	<u>Pte s.</u>
<b>UN ACTE</b>	
A la vora del mar. Comedia . . .	1
El ret de la Sila. Comedia . . .	1
Cura de moro. Comedia . . .	1
El jardí del General. Comedia . .	1
La vivor de l'estornell. Comedia .	1
La mosca al nàs. Comedia . . .	1
Cafè i Copà. Comedia . . . . .	1
La dòna i la ballarina. Comedia .	1
Per carta de més. Comedia . . .	1
Els cantants de Vilafranca. Co- media . . . . .	1
Palots i ganxos. Comedia . . . .	1
La Rambla de les flors. Sarsuela .	0'50
La Butifarra de la Llibertat. Comedia . . . . .	0'50
Coses del oncle! Comedia . . . .	0'50
Les píldores de Holloway. Co- media . . . . .	0'50
Un barret de rialles. Comedia . .	0'50
En Joan Doneta. Comedia . . . .	0'50
El Boig de les campanilles. Co- media . . . . .	0'50

<b>DOS ACTES</b>	
La casaca i la casulla. Comedia .	1 50
La Campana de Sant Llop. Co- media . . . . .	1'50
El Teatre per dins. Comedia . . .	1 50
El Sagristà de S. Roc. Sarsuela .	0'50
La fira de S. Genís. Sarsuela . . .	0 50
El Moro Benani. Sarsuela . . . .	0'50
El pla de la Boqueria. Sarsuela .	0'50
Donya Guadalupe. Sarsuela . . . .	0 50
La festa del barri. Sarsuela . . .	0'50
Els estudiants de Cervera. Sarl. <sup>a</sup>	0 50
A posta de Sol. Sarsuela . . . . .	0'50
Els Pescadors de Sant Pol. Sarl. <sup>a</sup>	1
La Sabateta al balcó, Comedia . .	1
La Esquella de la Torratxa. Sarsuela . . . . .	0'50
El Cantador. Comedia . . . . .	0'50
Ous del dia. Comedia . . . . .	0'50
Si us plau per forsa. Sarsuela . .	0'50
Un mercat de Calaf. Comedia . . .	0'50

	<u>Ptas.</u>
La Vaquera de la piga rosa Comedia . . . . .	0'50
Les carabasses de Montroig. Co- media . . . . .	0'50
El punt de les dònes. Comedia . .	0'50
Els Héroes i les grandeses. Co- media . . . . .	0'50
El castell dels tres dragons. Comedia . . . . .	0'50
La venjansa de la Tana. Co- media . . . . .	0'50

<b>TRES ACTES</b>	
La Rosa blanca. Drama . . . . .	2
La fals. Drama . . . . .	2
Les modes. Comedia . . . . .	2
La bala de vidre. Comedia . . . .	2
L'Hostal de la Farigola. Co- media . . . . .	2
El dir de la gent. Comedia . . . .	2
El Campanar de Palma. Drama . . .	2
Les papellones. Comedia . . . . .	2
L'àngel de la guarda. Comedia .	2
L'Urbanitat. Comedia . . . . .	2
Els polítics de gambetto. Co- media . . . . .	2
El didot. Comedia . . . . .	2
L'Hereuet. Comedia . . . . .	2
La qua de palla. Comedia . . . .	2
El primer amor. Drama . . . . .	2
Or. Drama . . . . .	2
L'Apotecari d'Olot. Comedia . . .	2
Les francesilles. Comedia . . . .	2
L'últim Rei de Magnolia. Sar- suela . . . . .	1
El Comte l'Arnau. Drama . . . . .	2
100,000 duros. Drama . . . . .	2
Barba Roja. Drama . . . . .	2
La Rondalla de l'infern. Drama . .	2
El monjo negre. Drama . . . . .	2
El llibre de l'honor. Drama . . . .	2
Les joies de la Roser. Drama . . .	2
O Rei o res. Drama . . . . .	2
El Rector de Vallfogona. Drama . .	2
El collaret de perles. Drama . . .	2
La dida. Comedia . . . . .	2

	Ptes.
El ferrer de tall. Drama . . . . .	2
Els Segadors. Drama . . . . .	2
Senyora i majora. Drama . . . . .	2
El Contramestre. Drama . . . . .	2
Cercol de foc. Drama . . . . .	2
La banda de bastardia. Drama . . . . .	2
La ratlla dreta. Drama . . . . .	2
Sota terra. Drama . . . . .	2
El pubill. Drama . . . . .	2
El lliri d'aigua. Drama . . . . .	2
Batalla de Reines. Drama . . . . .	2
La pena de mort. Drama . . . . .	2
La Creu de la Masia. Drama . . . . .	2
La filla del marxant. Drama . . . . .	2
El forn del Rei. Drama . . . . .	2
Les Claus de Girona . . . . .	2
Els Egoistes . . . . .	2

### QUATRE ACTES

El trinc del or. Comedia . . . . .	2
La bruixa. Drama . . . . .	2
El plor de la maratra. Drama . . . . .	2
El timbal del Bruc. Drama . . . . .	2
Les eures del mas. Drama . . . . .	2

### CINC ACTES

	Ptes.
Judas de Keriot. Drama . . . . .	2
Jesús. Drama . . . . .	4
El bressol de Jesús. Drama . . . . .	2

### OBRES VARIES

Quèntos del avi. Poesfes . . . . .	2
Quèntos de la vora del foc. Poesfes. . . . .	2
L'últim Trèncalós. Gatada . . . . .	0'50
L'Africana. Parodia d'aquesta magnífica ópera . . . . .	0'50
Grà i Palla. Colecció de poesfes Il Profeta. Parodia d'aquesta magnífica ópera . . . . .	0'50
Faust. Parodia d'aquesta mag- nífica ópera . . . . .	0'50
La Mort de la Paloma . . . . .	0'50

### POESIES PREMIADES

Un volúm en foli, de 400 pla-  
nes, contenint 115 poesies,  
amb il·lustracions de n Padró. 10

Aquesta casa facilita «Catàleg general de obres de teatre», gratis, a qui ho solliciti.

# POESIES HUMORÍSTIQUES

Originals de varis autors

COMPOSICIONS PROPIES PER A RECITAR-SE  
EN VETLLADES LITERARIES, REUNIONS  
FAMILIARS, SOCIETATS RECREATIVES, ETZ.

Preu: 1 pesseta

## PITARRA

COMEDIA EN UN ACTE  
I EN VERS, ORIGINAL DE  
LL. MILLÀ I S. BONAVIA

En aquesta comedia hi juguen solsament tres homes, i un d'ells es transforma en quatre tipus, que son altres tantes creacions de personatges de n Pitarra. Es de n bè una obra de proba per a mostrar sos mèrits tot aficionat que tingui condicions de *galant*.

PREU: 50 CENTIMS

IMPREMTA - LLIBRERÍA - PAPERERÍA

BONAVIA I DURÁN

TREBALLS DE TOTA MENA, AMB GUST, ART, ELEGANCIA I ECONOMIA

Especialitat en impressions d'obres teatrals

Estricta cumpliment i puntualtat en els encàrregs

CARRER BOQUERIA 20 - BARCELONA